

Maa- ja metsätalousministeriö
 kirjaamo@mmm.fi

Lausuntopyyntö MIMO25:00/2018

LUONNOS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI ELINTARVIKELAIKSI SEKÄ ERÄIDEN LAKIEN MUUTTAMISEKSI

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt Elintarviketurvallisuusvirastolta (myöh. Evira) lausuntoa ministeriössä valmistellusta elintarvikelakiluonnoksesta. Evira on vastannut jo aiemmin Lausuntopalvelussa olleisiin tarkennettuihin kysymyksiin. Tässä lausunnossa käsitellään myös em. kysymyksiä sekä lausutaan muista lakiluonnoksessa esitetyistä ehdotuksista.

Yleistä

Evira pitää lakiuudistusta erittäin kannatettavana. Voimassa oleva laki on jo vuodelta 2006 ja kokonaisuudistus on monesta syystä tarpeellinen. Lakiuudistuksen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2020, jolloin myös maakuntauudistuksen piti astua voimaan. Maakuntauudistuksen siirtyminen aiheuttanee tarpeita muuttaa nyt lausunnolla olevaa lakiluonnosta sisällöltään tai voimaantuloajaltaan. Evira ehdottaa, että lainsäädännön sisällölliset muutokset voisivat tulla voimaan mahdollisimman pian maakuntauudistuksen aikataulusta riippumatta. Evira on myös erittäin mielellään mukana elintarvikelain jatkovalmistelussa.

Evira kannattaa useita ministeriön ehdottamia uudistuksia, kuten vuosimaksuun siirtymistä ja ensisaapumisvalvonnan siirtymistä maakunnille. Toimijan luotettavuuden säätäminen elintarvikealalla toimimisen edellytykseksi ja muut toimenpiteet harmaan talouden torjumiseksi ja rehellisen kilpailun edistämiseksi ovat tervetulleita ja parantavat osaltaan vastuullisten toimijoiden toimintaedellytyksiä. Elintarvikevalvonnassa lähtökohtana tulisi olla aiempaa selvemmin toiminnan riskiperusteisuus. Tätä ajatusta tukisi myös se, että lainsäädäntö ei olisi liian elintarvikehuoneistolähtöistä.

Kontaktimateriaalitoimintaa ja elintarvikelainsäädännön joustavuutta koskevat kommentit esitetään kootusti muiden pykäläkohtaisten kommenttien jälkeen.

Evira toivoo, että lakiesityksessä jatkovalmistelussa kiinnitettäisiin asiakysymysten lisäksi huomiota myös säädöksen selkeyteen ja käytettävyyteen, jotta sen soveltaminen eri tahoilla olisi mahdollisimman yhdenmukaista ja vaivatonta. Huomiota tulisi kiinnittää myös yhdenmukaisuuteen Eviran muiden sektoreiden lainsäädännön kanssa.

Pykäläkohtaiset kommentit

1 luku Yleiset säännökset

1 § Lain tarkoitus

Lain tarkoitusta koskevassa pykälässä tulisi jämäkästi todeta, mikä on lain tarkoitus. Tämän vuoksi pykälä tulisi kirjoittaa muotoon: Tämän lain tarkoituksena on: 1) suojata kuluttajien terveyttä, varmistaa kuluttajien tiedonsaanti ja suojata kuluttajien taloudellisia etuja.

Ruokavirastoa koskevassa laissa (371/2018) mainitaan yhtenä viraston tehtävänä petostentorjunta. Elintarvikerikosten ja kilpailua vääristävien vilpillisten menettelyjen torjuntaan ja niiden selvittämiseen panostetaan tällä hetkellä huomattavasti niin EU:ssa kuin kansallisestikin. Evira katsoo, että olisikin perusteltua mainita lain tarkoitusta koskevassa pykälässä nimenomaisesti myös elintarvikerikosten/vilpillisten menettelyjen torjunta. Ruokaviraston tehtäväksi on säädetty myös elintarvikkeiden viennin edistäminen. Tässä lakiluonnoksessa säädetään elintarvikkeiden vientiin liittyvistä tehtävistä, joten viennin edistäminen olisi myös tarkoituksenmukaista mainita lain tarkoituksena.

2 § Soveltamisala

Pykälän perusteluissa todetaan, että laki koskee myös vastikkeettomia luovutuksia (esim. lahjoitukset, näytteet jne.) Käytännön valvontatyössä on syntynyt ongelmia, kun esim. erilaisissa tutkimushankkeissa tai yritysten tuotekehittämissä on haluttu tutkia tai testata tuotteita, jotka luovutetaan vastikkeetta ja jotka eivät ole voimassa olevan lainsäädännön mukaisia. Tuotteiden jakelu ei ole ollut lainsäädännön mukaista, ja siksi olisikin tarve mahdollistaa tällainen tutkimus- ja tuotekehittäminen nimenomaisella säännöksellä.

Lakiluonnoksen 2 §:ssä on soveltamisalaa koskeva rajaus. Kolme momentin mukaan 3 luku ei koske tiettyjä toimintoja. Esimerkiksi jäljitettävyysovaatimus koskee kaikkea toimintaa ja omavalvontavelvoitekin osaa niistä toimijoista, joiden ei tarvitse tehdä alkutuotantoilmoitusta. Jos esim. ravintolassa tuotetaan ravintolan omaan käyttöön ituja (= alkutuotantoa), ravintolan ei tarvitse tehdä siitä erikseen alkutuotantoilmoitusta, mutta toimijan täytyy silti huolehtia itujen tuotannon jäljitettävyydestä ja huomioida itujen tuotanto omavalvonnassa. EU-asetus 852/2004 antaa mahdollisuuden jättää pienimuotoinen toiminta asetuksen vaatimusten ulkopuolelle, mutta EU-asetuksen 178/2002 vaatimuksia (esim. jäljitettävyyden ja toimijan vastuut) sovelletaan joka tapauksessa. Näin ollen 14 §:ää ja 17 §:ää ei voida esitetyllä tavalla rajata soveltamisalan ulkopuolelle.

3 § Euroopan unionin lainsäädäntö

Pykälän mukaan tätä lakia sovelletaan elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja, elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa sekä elintarvikevalvontaa koskevien Euroopan unionin säädösten täytäntöönpanoon siltä osin kuin niiden täytäntöönpanosta

ei säädetä muualla laissa. Epäselväksi jää, viitataan pykälän loppuosalla tähän lakiin vai yleensä lainsäädäntöön, tätä olisi syytä tarkentaa.

4 § Määritelmät

Evira esittää määritelmiin seuraavia muutoksia ja täsmennyksiä:

1 momentti:

2) Onko tarkoitus, että sovelletaan kaikkia elintarvikehygieniasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 2 artiklan 1 kohdassa olevia määritelmiä (esim. 1 kohdan c-alakohdan määritelmää laitos)?

2 momentti:

4) Valvontakohte: määritelmän tulisi kattaa kaikenlainen elintarvikealan toiminta; perusteluissa on mainittu myös keskusliikkeen pääkonttorit sekä internetkauppaa harjoittavan elintarvikealan toimijan toimipaikka; nykyteknologia mahdollistaa monen tyyppisen välitys- hankinta- ja myyntitoiminnan harjoittamisen myös ilman toimipaikkaa ja jotta kaikki toiminta sisältyisi valvontakohteen määritelmään, Evira ehdottaa, että valvontakohteella tarkoitettaisiin yritystä tai toimijaa, jonka toimintaa tai toimipaikkaa valvotaan.

5) Ulkopuolinen asiantuntija: Evira esittää pohdittavaksi, pitäisikö tätä termiä yhdenmukaistaa EU-valvonta-asetuksen kanssa ja muuttaa paremmin niitä tahoja kuvaaviksi, joille erilaisia viranomaistehtäviä delegoidaan (valtuutettu tarkastaja, näytteenottaja tms., tarkastuselin jne.)

6) Määritelmästä voi saada käsityksen, että vain alkutuotannon tuotteiden pienien määrien toimittaminen paikalliseen vähittäismyyntiin olisi alkutuotantoa, vaikka ainakin komission ohjeistuksen mukaan alkutuotannon tuotteiden toimittaminen myyntiin ja jatkojalostukseen katsotaan pääsääntöisesti alkutuotannoksi riippumatta toimitusmääristä. Muotoiluksi ehdotetaan: 6) *alkutuotannolla* Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 3 artiklan 17 kohdassa tarkoitettua toimintaa sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 1 artiklan 2 kohdan c alakohdassa ja Euroopan parlamentin ja neuvoston (EY) N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan c alakohdassa tarkoitettua alkutuotannon tuotteiden pienten määrien luovuttamista suoraan kuluttajalle (komission ohje: https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/safety/docs/biosafety_fh_legis_guidance_reg-2004-852_fi.pdf s.6).

10) Yksityiskohtaisissa perusteluissa huoneistomääritelmä rajautuu fyysisiin tiloihin; kattaako määritelmä kuitenkin myös toiminnan, jota tehdään täysin ilman mitään pysyvää huoneistoa/sisätilaa esim. tietokoneen tai älypuhelimien avulla; ainakin perusteluissa tätä olisi hyvä täsmentää; Evira on huolissaan siitä, että johtaako huoneistomääritelmä yhdessä 10 §:n 4 momentin kanssa siihen, että elintarvikealan liiketoimintaa voi harjoittaa ilman rekisteröitymistä? Evira ehdottaa, että elintarvikehuoneiston sijasta käytettäisiin termiä elintarvikeyritys tai elintarviketoimija silloin, kun kysymys ei ole hakemuksesta hyväksyttävästä elintarvikehuoneistosta.

20) Rajaeläinlääkärillä tarkoitetaan nykyään Eviran, ei MMM:n palveluksessa olevaa eläinlääkärinä. 21) Omavalvonta: määritelmään tulisi lisätä sana tunnistaa (...järjestelmää, jonka avulla elintarvikealan toimija tunnistaa ja hallitsee toimintaansa liittyvät vaarat).

22) Kohdan terveysvaaran määritelmä poikkeaa EU:n yleisen elintarvikeasetuksen 178/2002 määritelmästä (ehdotuksessa viitataan kuluttajan, ei elintarvikkeen turvallisuuden vaarantamiseen); myös EU-asetuksessa 1935/2004 viitataan asetuksen 178/2002 terveysvaara -määritelmään.

23) Olisiko tarpeen määritellä tarkemmin "alhaisessa tai korkeassa lämpötilassa", (esim. "huoneen lämpötilasta poikkeavassa lämpötilassa")

4 § 2 momentin yksityiskohtaisiin perusteluihin tulisi tehdä seuraavat korjaukset:

6) Tekstissä todetaan: "Alkutuotannolla tarkoitettaisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 3 artiklan 17 kohdassa tarkoitettua toimintaa. Tällaista toimintaa olisi alkutuotannon tuotteiden tuotanto, kasvatusta ja viljely, myös sadonkorjuu, lypsäminen ja kaikki eläintuotannon vaiheet ennen teurastusta. Alkutuotantoa olisi myös metsästys, kalastus ja luonnonvaraisten tuotteiden kerääminen. Alkutuotannon tuotteita ovat esimerkiksi raakamaito, teurastettavaksi kasvatetut eläimet, ammuttu nylkemätön tai kynimätön riista, perkaamaton tai aluksella perattu kala sekä sienet, marjat ja vihannekset.

Alkutuotannolla tarkoitettaisiin myös Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan c alakohdassa tarkoitettua alkutuotannon tuotteiden pienten määrien luovuttamista suoraan kuluttajalle tai toimittamista paikalliseen vähittäismyyntiin." Komission ohjeistuksen mukaan alkutuotannon tuotteiden toimittaminen/kuljettaminen pois tuotantotilalta luokitellaan pääsääntöisesti kuuluvaksi alkutuotantoon. Poikkeuksena on ollut raakamaito. Esitetystä muodosta vain pienten määrien toimittaminen pois alkutuotantopaikalta olisi alkutuotantoa, muuten toimittaminen pitäisi luokitella elintarvikehuoneistotoiminnaksi. Tässä perustelutekstissä kannattaisi referoida myös em. komission ohjeita, jotta alkutuotannon toiminta hahmottuisi paremmin sekä valvojille että toimijoille. Perustelutekstiin voisi lisätä myös jäällä perattua kalaa, joka on rinnastettu aluksella perattuun kalaan ja on näin ollen alkutuotannon tuote; Eviran ja ministeriön yhteisen tulkinnan mukaan myös hyönteisten lopettaminen jäädyttämällä on alkutuotantoa, tämä pitäisi huomioida laissa.

7) Perustelutekstin mukaan alkutuotannon tuotteiden pakkaaminen alkutuotantopaikalla kuluttajapakkauksiin edellyttäisi rekisteröintiä elintarvikehuoneistoksi. Tällä hetkellä kasvisten pakkaaminen kuluttajapakkauksiin katsotaan alkutuotannoksi. Onko tarkoitus muuttaa tätä tulkintaa? Komission ohjeistuksen mukaan kasvikunnan tuotteiden, sienien ja hunajan pakkaaminen voidaan sisällyttää alkutuotannon toimintaan, jos pakkaaminen tehdään alkutuotantopaikalla. Näin Evira on myös ohjeistanut ja kouluttanut toimijoita.

10) Perustelutekstissä puhutaan hyväksytyistä ja rekisteröidyistä elintarvikehuoneistoista, oikeampi paikka tälle tekstile olisi 10 ja 11 §:ien perustelut.

2 luku Elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevat erityiset vaatimukset

Evira esittää pohdittavaksi, voitaisiinko luvut kaksi ja kolme yhdistää. Tässä muodossa ne eivät muodosta selkeää ja käyttäjäystävällistä kokonaisuutta. Toimintaa koskevassa 2 luvussa on pykäläotsikoiden mukaan elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja koskevia erityisiä vaatimuksia (5 §) ja elintarviketoimintaa koskevia erityisiä vaatimuksia (6§). 6 §:n mukaan elintarviketoimintaa koskeva erityinen vaa-

timus on, että elintarviketoiminta ei aiheuta vaaraa ihmisen terveydelle. Lisäksi pykälässä on asetuksenantovaltuuksia. Olisiko mahdollista yhdistää nämä valtuudet, samoin kuin 5 §:ssä olevat asetuksenantovaltuudet, 21 §:ään?

3 luku Elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevat vaatimukset

Lakiluonnoksen luvussa kolme käsitellään mm. elintarvikehuoneiston hyväksymistä ja rekisteröintiä. Evira katsoo, että elintarvikelain lähtökohtana tulee olla se, että erilaiset elintarvikealan toimijat ja erilaiset elintarvikesektorin toiminnot nyt ja vastaisuudessa saadaan mahdollisimman kattavasti valvontaviranomaisten tietoon ja valvonnan piiriin. Tämä varmistaisi osaltaan myös toimijoiden tasapuolista kohtelua ja edistäisi tervettä kilpailua elintarvikesektorilla. Evira kantaa huolta siitä, saavatko viranomaiset uuden elintarvikelain nojalla tiedon mm. erilaisista nettikauppaa harjoittavista toimijoista (ml. ulkomaiset toimijat, jotka kohdistavat elintarvikemyyntiä Suomessa asuviin kuluttajiin) tai erilaisista välitys- hankinta- ja/tai myyntitoimintaa tietokoneen ja älypuhelimien avulla harjoittavista toimijoista, joilla ei ole lainkaan pysyvää huoneistoa/sisätilaa taikka Suomeen tulevista tai täällä muuten toimivista liikkuvista elintarvikehuoneistoista ja onko viranomaisilla riittävät valvontamahdollisuudet käytössään tällaisissa tapauksissa. Säännösten tulisi olla selkeitä ja helposti ymmärrettäviä. Huoneistorekisteröinnin sijasta voisi myös olla tarkoituksenmukaisempaa puhua toiminnan tai elintarvikeyritysten rekisteröinnistä. Tämä korostaisi sitä, että huoneiston sijasta tai lisäksi valvotaan nimenomaan toimintaa.

7 § Toimijan luotettavuus

Harmaan talouden selvitysyksikkö on parhaillaan viimeistelemässä selvitystä elintarvikelain muutostarpeista. Selvitystä on tehty yhdessä Eviran kanssa. Selvityksessä ehdotetaan, että toimijoiden luotettavuus olisi alalla toimimisen edellytys. Sen selvittäminen olisi harkinnanvaraista vain joissakin tapauksissa (= lakiehdotuksen 7 § 3 momentin tapaukset/toimijan tai toimijan vastuuhenkilöiden muu yritystoiminta).

Selvityksessä luotettavuusarviointia tullaan ehdottamaan elintarvikehuoneistohyväksynnän edellytykseksi. Tällöin viranomaisen selvittäisi aina huoneistohyväksymistä hakevan toimijan luotettavuuden ennen elintarvikehuoneiston hyväksymispäätöksen antamista. Selvityksen valmistelussa ajatuksena on ollut myös, että muut kuin em. toimijat voisivat aloittaa alalla toimimisen ennen luotettavuusarviointia. Käytännössä luotettavuutta voitaisiin selvittää aika ajoin jonkinlaisella otannalla (esim. tietyn suuruisen verovelan omaavat toimijat) eli toimittaisiin vastaavasti kuin useimpien muidenkin elintarvikemääräysten kanssa eli ei valvottaisi kaiken kattavasti kaikkien toimijoiden kohdalla. Luotettavuusarviointi ei myöskään olisi kertaluonteinen vaan sitä voitaisiin arvioida myös toiminnan jatkuessa.

Lakiehdotuksen perustelujen mukaan Ruokavirasto voisi pyytää veloitteidenhoitoseelvityksiä Harmaan talouden selvitysyksiköltä toimijoista, joiden luotettavuutta on syytä epäillä. Evira on huolissaan siitä, että harkinnanvaraisuuden rajaaminen perusteluissa esitetyllä tavalla heikentää merkittävästi pykälän merkitystä. Evira esittääkin, että arviointia ei rajattaisi näin, vaan selkeästi tuotaisiin esille ja perusteluisakin tuotettaisiin sitä, että luotettavuus on alalla toimimisen kriteeri. Luotettavuuden arviointi tulisi aina tehdä ennen huoneistohyväksyntää. Muiden toimijoiden osalta

luotettavuuden selvittämistä ei välttämättä tehtäisi kaiken kattavasti, mutta esim. edellä selostetun otannan perusteella, mikä edistäisi valvonnan riskiperusteisuutta. Verohallinnon selvityksen mukaan yrityksillä, joilla on eniten puutteita velvoitteidenhoidossa on myös huonoimmat Oiva-tulokset, joten puutteet velvoitteidenhoidossa ovat yksi riskitekijä yrityksen elintarviketoiminnan laillisuudelle.

Eviran käsityksen mukaan myös maakunnilla tulisi olla oikeus pyytää velvoitteidenhoitoselvityksiä eikä tätä oikeutta pidä rajata vain Ruokavirastolle. Perusteluissa todetaan myös, että luotettavuusselvityksiin perustuvat toimenpiteet tekisi maakunta. Hallinnollisia pakkokeinoja koskevissa pykälissä puhutaan kuitenkin valvontaviranomaisista, mikä onkin aivan oikein, sillä loogista olisi, että Ruokavirasto tekisi päätökset hyväksymiensä huoneistojen osalta.

8 § Elintarvikkeiden alkutuotanto rekisteröidyssä alkutuotantopaikassa

Evira ehdottaa pykälän 1 momentin muuttamista seuraavasti: *Alkutuotannon toimijan on tehtävä ilmoitus elintarvikkeiden alkutuotannosta viranomaisen tarjoamaan sähköiseen palveluun tai toimitettava muutoin viranomaiselle tiedot toiminnan rekisteröintiä varten (rekisteröity alkutuotannon toiminta TAI rekisteröity alkutuotanto).* Pykälään tulisi myös lisätä vaatimus, että toimijan on ilmoitettava myös tiedoissa tapahtuneista olennaisista muutoksista (tästä velvoitteesta säädetään nyt VN:n asetuksessa 420/2011:ssä).

Onko 8 § 2 momentin 2-kohta ja 3 momentin 3-kohta käytännössä sama asia? 3 momenttiin on jäänyt termi ilmoitettu elintarvikehuoneisto. 4 momentissa puolestaan puhutaan ilmoitetusta elintarviketoiminnasta, joka on laajempi käsite kuin alkutuotanto. 8 §:n perusteluihin pitäisi tehdä korjaus koskien alkutuotannon määrittelyä (kts. 4 §:ää koskevat kommentit).

Pykälän 4 momentti tulisi laittaa muotoon: *Maakunta käsittelee ja rekisteröi alkutuotantopaikan ilmoituksen ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään Ruokaviraston määräämällä tavalla. Toimija saa kuitauksen ilmoituksen rekisteröinnistä sähköisesti ilmoituksen yhteydessä tai muulla tavoin.*

Useissa pykälissä viitataan ympäristöterveydenhuollon yhteiseen toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään Vatiin ja tietojen kirjaamiseen järjestelmään. Monet näistä kohdista on kirjoitettu hyvin yksityiskohtaisiksi. Evira toteaa, että Vatiin tulee ominaisuuksia, joilla toimija voi itse toimittaa ja hallita omia tietojaan sekä automaattista tietojenkäsittelyä ja rekisteröintiä, joten laissa ei ole tarkoituksenmukaista kuvata itse tietojen käsittelyn prosesseja niin yksityiskohtaisesti kuin nyt on esitetty.

Evira kiinnittää huomiota myös siihen, että sähköisen allekirjoituksen ja koneellisen allekirjoituksen pitäisi olla mahdollinen erilaisissa elintarviketoimintaan ja -valvontaan liittyvissä asioissa (hakemukset, ilmoitukset, päätökset jne.) Mikäli tämä edellyttää säännöksiä elintarvikelakiin, ne tulee tehdä lakiuudistuksen yhteydessä.

9 § Elintarvikkeiden alkutuotanto hyväksytyssä alkutuotantopaikassa

3 momentissa puhutaan ilmoitetun elintarviketoiminnan rekisteröinnistä. Terminologia on epätarkkaa. Muutenkin 3 momentin voisi muotoilla samantyyllisesti kuin edellä on esitetty 8 § 4 momenttia koskien.

10 § Elintarviketoiminta rekisteröidyssä elintarvikehuoneistossa

Evira pitää erittäin tärkeänä, että kaikki elintarvikeyritykset on rekisteröity, riippumatta siitä, onko yrityksellä huoneisto vai ei. Termin rekisteröity elintarvikehuoneisto sijasta tulisi käyttää termiä rekisteröity elintarvike(alan)yritys/toimija. Tältä osin Evira viittaa myös aikaisempiin kommentteihin. Lisäksi pykälän 1 momenttia tulisi korjata seuraavasti: *... on tehtävä ilmoitus elintarviketoiminnasta elintarviketoiminnan rekisteröintiä varten ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään viimeistään... TAI ... on tehtävä ilmoitus elintarviketoiminnasta elintarviketoiminnan rekisteröintiä varten viranomaisen osoittamaan sähköiseen palveluun viimeistään ... Lisäksi toimijalla pitää olla mahdollisuus toimittaa tiedot muullakin tavoin.* Myös olennaisista muutoksista pitää ilmoittaa.

6 momentissa todetaan, että valvontaviranomainen antaa toimijalle todistuksen rekisteröintiä koskevan ilmoituksen käsittelystä. Sähköistä järjestelmää käytettäessä toimija saa kuittauksen, joka toimii vastaavana todistuksena.

Perusteluissa viitataan lakiin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnasta (13/2003) Olisiko tarpeen viitata myös lakiin hallinnon yhteisistä sähköisen asiainnin tukipalveluista (571/2016)? Molempia em. lakeja ollaan parhaillaan muuttamassa (HE 60/2018) ja tulisi selvittää, aiheuttavatko nämä muutokset muutostarpeita tähän lakiluonnokseen. Sama kommentti koskee myös 11 §:n perusteluja.

Pykälän 2 momentin helpotukset pitäisi rajoittaa vähäriskiseen toimintaan, kuten nykyisessä laissa on. Eli ilmoitusta ei tarvitsisi tehdä silloin kun toiminta on elintarviketurvallisuusriskeiltään (ja mahdollisesti muilta riskeiltään) vähäistä ja momentin muut kriteerit täyttyvät. Tarkoitetaanko muulla elinkeinotoiminnalla tässä mitä tahansa muuta elinkeinotoimintaa (kuntosali, apteekki jne.)?

10 § 2 momentin mukaiset toiminnot on suljettu ulos lain 3. luvun soveltamisesta. Momentin 1 -kohtaa sovelletaan monenlaiseen ammattimaiseen toimintaan, esimerkiksi alkutuotannon yhteydessä tapahtuvaan vähäriskiseen elintarvikehuoneistotoimintaan. Toivottavasti tällaiset joustavat tulkinnat ovat mahdollisia vielä jatkossakin uudistetun elintarvikelain nojalla?

Jos toimijalla ei ole kotipaikkaa Suomessa, rekisteröintiä koskevan ilmoituksen käsittelee 4 momentin mukaan se maakunta, jonka alueella toiminta aloitetaan. Koskeeko tämä velvoite esim. ulkomaisten toimijoiden Suomessa käyttämiä liikkuvia huoneistoja? Jos koskee, niin tekeekö toimija ilmoituksen aina maahan tullessaan vai ensimmäisellä kerralla tänne tullessaan? Entä jos kyseessä ulkomainen toimija, joka avaa Suomeen kohdistuvan nettikaupan, voidaanko tällaiselta toimijalta edellyttää pykälässä tarkoitettua ilmoitusta? Ja jos voidaan, niin mihin maakuntaan ilmoitus tehdään? Näitä tilanteita olisi hyvä tarkentaa ainakin pykälän perusteluissa.

Evira toivoo, että ministeriö selvittää, onko mahdollista ylipäätään säätää ulkomaisille liikkuville toimijoille (kesätorikaupustelijat yms.) velvoite ilmoittaa ennakkoon toiminnastaan Suomessa. Tarve tälle olisi, sillä nyt näitä toimijoita ei pystytä käytännössä valvomaan eikä myöskään tiedetä paikallista tai koko maan tilannetta näiden toimijoiden osalta. Tämä voi lisätä elintarvikeriskejä, altistaa harmaan talouden lisääntymiseen, vääristää kilpailutilannetta ja asettaa toimijat eriarvoiseen asemaan.

Rekisteröity toimija saattaa säilyttää elintarvikemääräysten noudattamisen kannalta merkityksellisiä tietoja esimerkiksi kotonaan (ns. kotikonttori) tai toimijalla ei ole lainkaan fyysistä huoneistoa ja kaikki toimijan hallinnoima tietomateriaali on ns. pilvipalvelussa. Eviran näkemyksen mukaan toimijan tulisi tällöin oma-aloitteisesti tiedottaa sen maakunnan viranomaiselle, johon toimija on rekisteröitynyt, niistä elintarvikehuoneistoista, joissa toimijan elintarvikkeita muiden toimijoiden toimesta ennen myyntiä varastoidaan (kaupalliset varastot, jotka vuokraavat varastotilaa ja/tai tarjoavat elintarvikkeiden käsittely- ja logistiikkapalveluja). Maakuntien olisi myös hyvä voida tehdä yhteistyötä ja sopia esim. virtuaalihuoneistojen valvonnasta, niin että valvonta toteutetaan siellä, missä se on järkevintä. Esimerkiksi samalla paikkakunnalla, missä toimijalla on jo varasto tai muuta elintarvikealan toimintaa. Valvonnassa on tullut myös esiin tapauksia, jossa valvontaa "paetaan" sillä, että virtuaalihuoneiston kotipaikkaa vaihdetaan yhtäkkiä toiseen kuntaan.

Perusteluissa olisi hyvä avata myös sitä, mikä katsotaan määrältään vähäiseksi toiminnaksi. Nykyisen säännöksen tulkinnassa on käytetty veroviranomaisten linjausta eli 10 000 euron rajaa.

11 § Elintarviketoiminta hyväksytyssä elintarvikehuoneistossa

Pykälän 2 momentin perustelujen mukaan hyväksymistä ei tarvitsisi hakea, kun alkutuotannon toimija harjoittaa 1 momentissa tarkoitettussa elintarvikehuoneistossa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 853/2004 1 artiklan 3 kohdan d ja e alakohdassa ja 10 artiklassa tarkoitettua pienimuotoista elintarvikkeiden valmistusta tuottamistaan alkutuotannon tuotteista. Hyväksymistä ei tarvitsisi hakea myöskään, kun toimija harjoittaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 853/2004 1 artiklan 5 kohdan b(ii) alakohdassa tarkoitettua paikallista, vähäistä ja rajoitettua toimintaa (huom. artikla puuttuu pykälätekstistä). Esimerkkinä todetaan, että alkutuotantopaikan yhteydessä olevassa elintarvikehuoneistossa voidaan valmistaa alkutuotantopaikan eläinten maidosta juustoa ilman elintarvikehuoneiston hyväksymistä, jos toimija myy juuston suoraan kuluttajille joko alkutuotantopaikalla sijaitsevasta elintarvikehuoneistosta tai esimerkiksi torilla. Tällaisesta elintarviketoiminnasta olisi tehtävä 10 §:n mukainen ilmoitus.

Koska pykälä itsessään on vaikeaselkoinen, pitäisi tarkoitus tulla selväksi perusteluista. Esimerkkinä oleva alkutuotantopaikan omasta maidosta valmistama juusto on vähintäänkin harhaanjohtava. Asetuksen 853/2004 1 artiklan 5 kohdan b) ii) - alakohdan mukainen toiminta ei ole riippuvainen alkutuotantopaikasta ja sen omasta tuotannosta, vaan vähittäismyynnissä tapahtuvasta eläinperäisen elintarvikkeen valmistuksesta. Perusteluissa kannattaisi lisäksi avata, mitä tarkoittavat asetuksen 853/2004 1 artiklan 3 kohdan d alakohta (pienimuotoinen siipikarjan ja jäniseläinten

tuotanto ja teurastus ilman lihantarkastusta) sekä 1 artiklan 3 kohdan e-alakohta (metsästys). Varmasti myös 10 artiklan merkitys tulisi selittää.

Evira on lausuntopalveluun toimittamissaan kommentteissa ehdottanut, että ministeriö selvittää mahdollisuutta siirtää lihantarkastus kokonaisuudessaan maakuntien tehtäväksi. Ellei tämä ole mahdollista, niin Evira kannattaa lakiluonnoksessa ehdotettua valvonnan uudelleen järjestelyä. Jos toteutetaan ehdotuksen mukainen valvonnan järjestäminen, niin olisi hyvä, että maakunta ja Ruokavirasto voisivat tarvittaessa sopia valvonnan järjestämisestä siten, että samaa elintarvikehuoneistotilaa ei valvo useampi viranomais.

12 § Tiedottaminen elintarviketoiminnasta liikkuvassa elintarvikehuoneistossa

Pykälän mukaan tiedottamisvelvollisuus koskisi vain hyväksytyjä liikkuvia elintarvikehuoneistoja. Evira ei kannata tätä muutosta. Tämä vaikeuttaa muiden liikkuvien huoneistojen valvontaa. Ongelmia voi aiheutua myös Suomen rajojen ulkopuolelta Suomeen tulevien liikkuvien huoneistojen valvonnassa. Kun tiedottamista ei tarvitse tehdä muista kuin hyväksytyistä (kotimaisista?) liikkuvista huoneistoista, käytännössä tämä tarkoittaa, että muita liikkuvia, kotimaisia tai ulkomaisia elintarvikehuoneistoja ei voida valvoa. Tällaisia liikkuvia huoneistoja on erilaisissa tapahtumissa, kauppojen ulkopuolella, parkkipaikoilla jne. Valvonnan vaikeutuminen voi edistää harmaata taloutta ja erilaista petoksellista toimintaa sekä johtaa elintarviketurvallisuuden vaarantumiseen. Jos ehdotetun kaltainen muutos nykyäänöksiin tehdään, se vaatii myös viestintää kuluttajille siitä, että liikkuvien/kausiluonteisten/tilapäisten elintarvikehuoneistojen toimintaa ei voida valvoa kuten muuta elintarviketoimintaa, jotta kuluttaja voi ostopäätöstä tehdessään halutessaan huomioida asian mahdollisen vaikutuksen omaan elintarviketurvallisuuteensa.

Tiedottamista etukäteen (nykyään neljä päivää) ei enää vaadittaisi. Tiedottamisen elintarviketoiminnasta liikkuvassa elintarvikehuoneistossa tulisi kuitenkin tapahtua riittävän ajoissa ennakkoon, jotta valvonta olisi ylipäättään mahdollista.

Perusteluissa käytetään termiä ilmoittaminen. Tämä on parempi termi kuin pykälätekstin tiedottaminen. Joka tapauksessa olisi hyvä käyttää samaa termistöä sekä pykälätekstissä että perusteluissa. Tiedottaminen/ilmoittaminen tulisi tehdä VAT:ssa, jotta kaikilla maakunnilla olisi pääsy tietoihin.

Evira esittää myös, että tiedottamisen tekemättä jättäminen kriminalisoitaisiin elintarvikerikkomuksena.

13 § Kontaktimateriaalitoiminta

Kontaktimateriaalitoimintaa koskevat kommentit on esitetty kootusti pykäläkohtaisten kommenttien jälkeen.

14 § Jäljitettävyys

Selkeintä olisi soveltaa jäljitettävyteen EU-lainsäädännön määritelmää. Näin vältettäisiin tulkinnallisia hankaluuksia. Kansallinen määritelmä ei tuo lisäarvoa EU-asetuksien jäljitettävyysartikloihin. Tulkinnallisia hankaluuksia tuo myös nykyisen kansallisen lainsäädännön osin vanhentuneen terminologian eroavuus EU-lainsäädännön terminologiasta. Myös termistä "jäljitettävyden asiakirjat" tulisi luopua ja käyttää termiä "jäljitettävyystiedot". Jäljitettävyystiedoille tulisi myös säätää vähintään kahden vuoden säilytysaika mm. harmaan talouden torjumiseksi, valvonnan toimivuuden parantamiseksi ja toiminnan läpinäkyvyyden lisäämiseksi. Jäljitettävydestä tulisi olla mahdollisuus säätää asetustasolla. Evira pitää hyvänä, että kalastuspolitiikkakappale on lakipykälässä.

Perustelutekstin ensimmäisessä kappaleessa todetaan, että hyväksytyistä elintarviketuoneistoista peräisin olevista eläinperäisissä elintarvikkeissa on oltava tunnusmerkki. Kananmunille on tähän hyväksytyistä elintarviketuoneistoista peräisin olevaan tunnusmerkin käyttöön säädetty poikkeus. Asetuksen 853/2004 liitteen II, I jakson kohdan A Tunnusmerkin tekeminen kohdassa 3 on säädetty seuraavaa: Tunnusmerkki ei ole välttämätön niissä munapakkauksissa, joissa käytetään neuvoston asetuksen (EY) N:o 1234/2007 (5) liitteessä XIV olevan A osan mukaista pakkaamokoodia. (Neuvoston asetus (EY) N:o 1234/2007 on tosin jo vanhentunut, sillä asetus on korvattu neuvoston asetuksella (EY) N:o 1308/2013.) Suomessa kananmunapakkauksissa ei käytetä tunnusmerkkiä vaan pakkaamokoodia, joka on meillä muotoa Flxxx.

15 § Omavalvonta

Tulisiko laissa edellyttää jonkinlaista dokumentaatiota järjestelmästä ja omavalvonnan toteuttamisesta? Omavalvonnan toteutumisen pitäisi jotenkin olla tarkastettavissa. Näin on edellytetty mm. naudanlihan merkintäjärjestelmän kohdalla. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa naudanlihan merkitsemisestä vaaditaan, että pakollisen naudanlihan merkintäjärjestelmän kuvaus on liitettävä toimijan elintarvikelain 20 §:n mukaiseen omavalvontasuunnitelmaan. Tämä vaatimus on ollut perusteltu ja osoittautunut käytännössä pakollisen naudanlihan merkintäjärjestelmän edellyttämän toimijakohtaisen hallinnan peruskiveksi.

Perustelujen mukaan kontaktimateriaalialan toimijalla olisi oltava dokumentoitu järjestelmä, jonka avulla toimija varmistaa hyvien tuotantotapojen noudattamisen toiminnassaan sekä elintarvikekontaktimateriaalien vaatimustenmukaisuuden. Elintarvikekontaktimateriaalien hyvistä tuotantotavoista säädetään elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvien materiaalien ja tarvikkeiden hyvistä tuotantotavoista annettulla komission asetuksella (EY) N:o 2023/2006. Pykälässä dokumentoitua järjestelmää ei mainita. Olisi hyvä myös nimenomaisesti mainita, että toimijan tulee omavalvonnassaan huomioida myös elintarvikkeista ja kontaktimateriaaleista annettavat tiedot.

Perusteluissa tulisi mainita, että viranomaisen arvioimat toimialan hyvän käytännön ohjeet voisivat toimia riskinhallintajärjestelmänä ja osaltaan tukea toimijoiden tasavertaisen kilpailuasetelman toteutumista.

Yleisperusteluissa todetaan, että alkutuotannon omavalvontakirjanpidosta luovuttai-siin kokonaan. Tältä osin Evira haluaa kiinnittää huomiota siihen, että alkutuotannon kirjanpito vaatimukset tulevat pääsääntöisesti yleisen elintarvikehygieniasetuksen 852/2004 liitteestä I. Yleisperustelun teksti on tältä osin hämäävä.

16 § Valvontatietojen julkistaminen

Pykälän 1 momentin mukaan toimija voi julkaista ilmoituksen siitä, että kuuluu suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piiriin. Tältä osin Evira viittaa siihen, mitä on aiemmin lausunut toimijalle tulevasta vastaanottokuittauksesta.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontatietojen julkistamisvelvoite ei koskisi yksityis-taloudessa sijaitsevaa rekisteröityä elintarvikehuoneistoa. Eviran käsityksen mukaan myös tällaiset toimijat pitäisi ottaa julkistamisvelvollisuuden piiriin. Tällä hetkellä nä-mä toimijat on jätetty julkistamisvelvoitteen ulkopuolelle, koska ilman valvontakäyn-tiä tehdystä valvonnasta jää ulos paljon olennaista toiminnan riskinhallintaan liitty-vää, josta johtuen Oiva-raportti voi olla täysin harhaanjohtava. Nyt tilanne muuttuu, kun myös yksityistaloudessa voidaan tehdä tarkastus.

Pykälän mukaan elintarviketoiminnan tarkastuksesta kertovan viimeisimmän rapor-tin tulee olla helposti nähtävissä elintarvikealan yrityksen internetsivuilla tai muulla vastaavalla tavalla. Säännöstä voisi täsmentää niin, että raportin tulee olla saatavis-sa internetsivun etusivulta.

Olisi hyvä perusteluissa tarkentaa, mitä tietoja valvontaviranomaisten tulisi 5 mo-mentin perusteella julkaista (esim. VASU-raportti, vastaava vuosiyhteenveto vai jo-takin muuta).

17 § Toimijan velvollisuus ilmoittaa ruokamyrkytyksestä

Pykälän otsikkoon pitäisi lisätä sana ruokamyrkytysepäily.

18 § Zoonoosit

Mitä säännös nykyohjelmien valossa tarkoittaa esim. elintarvikkeiden listeria-omavalvontanäytteiden osalta? Pykälästä on kadonnut yleinen vaatimus zoonoosien leviämisen estämisestä. Olisiko vaatimus kuitenkin tarpeen? Leviämisen estämis-vaatimuksesta on ollut hyötyä käytännön valvonnassa.

19 § Elintarvikehygieeninen osaaminen

Lakiesityksen 19 §:n 4 momentissa säädetään siitä, että hygieniapassin voisi saada ainoastaan suorittamalla hygieniapassitesti hyväksytysti. Evira toteaa olevan hyvä, ettei hygieniapassia voi enää jatkossa saada suoritetun tutkinnon perusteella, koska tutkintojen sisällön arvioiminen on osoittautunut käytännössä hyvin haasteelliseksi. Evira pitää hyvänä myös sitä, että erityistilannetestiä järjestäminen on mahdollista tulevaisuudessakin. Ehdotuksen 19 §:n 4 momentin perusteluiden osalta Evira kui-tenkin esittää, ettei mahdollisuutta erityistilannetestiä järjestämiseen eikä edellytyk-siä, joiden perusteella hygieniapassitestaaja tai Ruokavirasto voisi myöntää uuden hygieniapassin, tulisi luetella lain perusteluissa yksityiskohtaisesti. Kyseiset asiat voitaisiin esittää tarkemmin Eviran määräyksessä.

Samaisen elintarvikehygieenistä osaamista käsittelevän 19 §:n 4 momentin kohdalla Evira puolestaan esittää, että lakiesityksen perusteluihin sisältyisi kannanotto siitä, että testiin osallistuvilta asiakkailta perittävän maksun tulisi koostua todellisista testin järjestämisestä syntyneistä kustannuksista.

Elintarvikelaissa tulisi mahdollistaa se, että hygieniapasseja voisi tarvittaessa ja käytännössä olla eri tasoja. Esimerkiksi laitostyöntekijöillä voisi olla edistyneemmän tason hygieniapasseja.

20 § Hygieniapassitestaaja

Hygieniapassitestaajaa käsittelevän 20 §:n 3 momentissa viitataan elintarvikelain 29 §:ään, jossa säädetään ulkopuolisesta asiantuntijasta. Evira huomauttaa, että viittaus tulisi tehdä kyseisen momentin osalta vain elintarvikelain 29 §:n 2 momenttiin, kuten säännös on kirjoitettu voimassa olevassakin elintarvikelaissa. Tämä johtuu siitä, että hygieniapassitestaajat tekevät käytännössä hallinnollisia päätöksiä hygieniapasseja myöntäessään. Elintarvikelain 29 §:n ensimmäisen momentin mukaisesti hallinnolliset päätökset tekevä taho olisi ulkopuolisia asiantuntijoita käytettäessä vain tehtäviä siirtänyt valvontaviranomainen.

Ehdotuksen hygieniapassitestaajaa koskevan 20 §:n 1momentin osalta Evira pitää hyvänä sitä, ettei osaamistestaajaksi voisi enää jatkossa hakea riittävän työkokemuksen ja suoritetun osaamistestin perusteella. Pykälän 2 momentin osalta Evira katsoo tärkeäksi, että Ruokavirasto voi ehdotuksen mukaisesti hygieniapassitestaajia valvoakseen poistaa testaajan hyväksynnän, jos testaaja ei ole järjestänyt hygieniapassitestejä tai myöntänyt hygieniapasseja yli kolmeen vuoteen.

Lisäksi lakiesityksen 20 §:n osalta Evira esittää, että luetteloasioista, joista Ruokavirasto voisi antaa tarkempia määräyksiä, täydennettäisiin. Evira ehdottaa, että luetteloon lisättäisiin määräyksenantovalta koskien rekisteritietojen käsittelyä. Kyseinen lisäys täsmentäisi Ruokaviraston mahdollisuutta antaa nimenomaisia määräyksiä esimerkiksi hygieniapassitestiin osallistuneiden henkilöiden henkilötietojen käsittelystä. Voimassa olevassa laissa ei ole asiaa koskevaa säädöstä, joten käytännössä Eviran tulisi sopia rekisteritietojen käsittelystä jokaisen hygieniapassitestaajan eli Eviran rekisteritietojen käsittelijän kanssa erikseen.

Yleisesti lakiesityksen hygieniosaamispykälien osalta Evira toteaa olevan hyvä, että laissa säädettäisiin siitä, että Ruokavirasto pitäisi valtakunnallista rekisteriä hygieniapassitestaajista sekä henkilöistä, jotka ovat osallistuneet hygieniapassitesteihin. Nykyisestä elintarvikelaista kyseinen kohta on puuttunut, vaikka järjestelmän alusta alkaen yllä mainitut rekisterit ovat olleet olemassa. Rekisteri hygieniapassitestiin osallistuneista henkilöistä on tosin muodostunut hygieniapassitestaajien papiarkistoihin, joten tietojen käsittely on ollut Eviran kannalta haastavaa. Kuten esityksessä on todettu, jos Ruokavirastolla olisi suora mahdollisuus päästä hygieniapassitestiin suorittaneiden henkilöiden rekisteritietoihin, helpottaisi se huomattavasti rekisteritietojen käsittelyä ja hallintaa. EU:n yleisen tietosuojasetuksen näkökulmasta tämä edesauttaisi Ruokavirastoa myös rekisteröidyn oikeuksien toteuttamiseen velvoittavien tehtävien hoitamisessa. Lisäksi jos henkilöillä itsellään olisi mahdollisuus päästä näkemään omat rekisteritietonsa, helpottaisi tämä esimerkiksi uuden hygieniapassin tilaamista.

4 luku Viranomaiset ja niiden tehtävät

Elintarvikevalvontaa suorittavista viranomaisista ja niiden tehtävistä on esitysluonnoksessa säädetty pääasiassa voimassa olevan lain tehtäväjakoa mukaillen. Merkittävin muutos on kuntien tehtävien siirtäminen perustettavien maakuntien hoidettaviksi ja aluehallintovirastojen elintarvikevalvontatehtävien siirtäminen Ruokavirastoon minkä vuoksi uudistus on nykyisessä muodossaan hyvin riippuvainen maakuntauudistuksen toteutumisesta.

Elintarviketurvallisuuden valvontaan kuuluvat tehtävät on ehdotuksessa jaettu Eviran näkemyksen mukaan pääsääntöisesti tarkoituksenmukaisesti. Evira kuitenkin katsoo, että lihantarkastuksen valvonnan siirtämistä kokonaisuudessaan maakuntien tehtäväksi tulisi tässä yhteydessä selvittää. Näitä nyt Eviralle kuuluvia tehtäviä ei pitäisi kuitenkaan siirtää kunnille, mikäli maakuntauudistus viivästyy. Myös tehtävänjaon selkiennyttä Tullin ja Ruokaviraston välillä voitaisiin tulevaisuudessa pohtia.

Ehdotetussa hallituksen esityksessä käytetään valvontaviranomaisen käsitettä viittaamaan kulloisessakin asiassa toimivaltaiseen maakunnan tai valtion viranomaiseen. Ruokaviraston toimivallan valvontaviranomaisena tulisi selkeästi kattaa tarvittaessa myös sellaiset tilanteet, joissa ensisijainen toimivalta on maakunnalla, mutta joissa Ruokavirasto keskusviranomaisena katsoo maakunnan toimenpiteet riittämättömiksi tai erityistä asiantuntemusta taikka maakunnan rajat ylittävää koordinaatiota vaativiksi tai valtakunnan rajat ylittäviksi. Pakkokeinojen käytön osalta tällainen mahdollisuus on tilanteissa, joissa kyse on terveysvaaran estämisestä (61 §). Myös pakkokeinojen osalta tällaisen "otto-oikeuden" käyttöä tulisi voida laajentaa tarvittaessa sellaisiin tilanteisiin, jossa ei ole kyse välittömästä terveysvaarasta, vaan muusta säädösten vastaisesta toiminnasta. Ruokaviraston riittävän laaja otto-oikeus on perusteltu mm. siksi, että sen avulla voidaan tarkoituksenmukaisella tavalla puuttua valvonnassa havaittuihin määräysten vastaisuuksiin, joiden voidaan katsoa viittaavan rikolliseen tai petolliseen toimintaan, mutta joihin puuttumiseksi maakunnalla ei ole resursseja. Ruokaviraston laaja toimivalta ei suinkaan tarkoittaisi sitä, että maakunta pystyisi halutessaan jättämään valvontatehtävät tekemättä ja yksipuolisesti siirtämään sille kuuluvia tehtäviään Ruokaviraston hoidettavaksi.

23 § Ruokaviraston tehtävät

Torjunta-ainejäämien enimmäismäärien asettamista edeltävä riskinarviointitehtävä ehdotetaan siirrettäväksi Evirasta Tukesiin, jossa tehdään myös kasvinsuojeluaineiden hyväksymiseen liittyvä riskinarviointi. Nämä samaa tavoitetta palvelevat riskinarviointitehtävät on tarkoituksenmukaista keskittää saman viranomaisen tehtäväksi. Ehdotusta tukee tehtävien edellyttämä asiantuntijuuden ylläpito, kriittisen asiantuntijamassan hyödyntäminen sekä monimutkaisten EU-prosessien hallinta. Keskittäminen yhteen virastoon helpottaisi myös luvanhaltijoiden asiointia.

Pykälän 2 momentin 1 -kohdan mukaan Ruokavirasto "arvioi" elintarvikevalvonnan toteutumista maakunnissa. Ruokaviraston roolin tulisi olla vahvempi. Evira ehdottaa, että sanamuodoksi muutettaisiin esimerkiksi "ohjaa" tai "arvioi ja ohjaa". Voimassa olevan elintarvikelain 31 §:n mukaan aluehallintovirasto suunnittelee, ohjaa ja valvoo elintarvikevalvontaa sekä valvoo elintarvikemääräysten noudattamista toimialueel-

Elintarviketurvallisuusvirasto
Elintarviketurvallisuusosasto

Pvm/Datum/Date
3.9.2018

Dnro/Dnr/DNo
Evira/3552/0004/2018

laan tämän lain mukaisesti. Lisäksi aluehallintovirasto arvioi kunnan elintarvikevalvonnan järjestämistä ja julkaisee arvioinnin tulokset, sekä arvioi kuntien valvontasuunnitelmat sekä tarkastaa niiden noudattamista. Ruokaviraston rooli suhteessa maakuntiin on kirjoitettu suppeammin.

2 momentin 5 -kohta tulisi kirjoittaa samoin kuin perusteluissa asia on todettu (Ruokavirasto valvoo, että 33 §:ssä tarkoitetut laboratoriot...)

2 momentin 6 -kohdan mukaan Ruokavirasto vastaa yhteistyössä maakuntien kanssa Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämien kansallisten seuranta- ja valvontaohjelmien suunnittelusta ja toteutuksesta. 7 -kohdan mukaan virasto vastaa yhteistyössä maakuntien kanssa elintarvikevalvonnan virallisten valvontanäytteiden ottamisen ja analysoinnin suunnittelusta ja toteuttamisesta. Pykäläkohtaisista perusteluista selviää, että EU-lainsäädännön edellyttämällä seuranta- ja valvontaohjelmilla tarkoitetaan tässä esimerkiksi eläimiä ja eläinperäisiä elintarvikkeita koskevaa jäämävalvontaohjelmaa, vierasainevalvontaohjelmaa sekä kasvinsuojeluainejäämien valvontaohjelmaa. Evira huomauttaa, että erilaisia valvontaohjelmia, esimerkiksi EHEC -valvontaohjelma, toteutetaan myös kansalliseen lainsäädäntöön perustuen. Myös nämä tulisi huomioida tulevassa laissa.

Evira katsoo, että 2 momentin 6-7 kohdissa ja 24 §:n 2 momentin 2-3 kohdissa käytetty sanamuodot, joiden mukaan Ruokavirasto *vastaa yhteistyössä* ja maakunta *osallistuu* yhteistyössä ohjelmien toteutukseen, on osittain ongelmallinen. Maakuntien tulisi toteuttaa näytteenottoa ja analysointia myös täysin oma-aloitteisesti ja suoraan valvontaohjelmiin perustuen. Ruokavirastolla tulisi keskusvirastona olla riittävät mahdollisuudet vaatia maakuntia toteuttamaan mm. valvontaohjelmiin kuuluvaa näytteenottoa ja osallistumaan myös kansallisiin projekteihin sekä komission koordinoimiin valvontaprojekteihin. Ruokavirastolla on parhaat edellytykset ohjeistaa, ohjata ja koordinoida maakuntien osallistumista tarkoituksenmukaisesti ohjelmien toteutukseen niin, että valtakunnan tasolla saadaan paras mahdollinen toteuma. Ruokavirastolla on parhaat edellytykset ohjata maakuntien osallistumista tarkoituksenmukaisesti ohjelmien toteutukseen valtakunnan tasolla. Entä onko tarkoitus, että 6 -kohta kattaa myös mikrobiologiset tutkimukset? Perusteluissa todetaan 7 -kohdan osalta, että Ruokavirasto tutkisi näytteet. Näytteet voidaan varmaan tutkia tarvittaessa myös muissa virallisissa tai omavalvontalaboratorioissa.

Liittyen edellä viitattuun Ruokaviraston tarpeeseen erityistilanteissa suorittaa oma-aloitteisesti tarkastuskäyntejä tai muuta valvontaa, tulisi 2 momentin 8 -kohta olla riittävän väljästi kirjoitettu. Lisäksi pitäisikö 8 -kohtaa tarkentaa niin, että perustelujen lisäksi myös pykälässä todettaisiin, että esimerkiksi hyvän käytännön ohjeiden arviointi ja Ruokaviraston rooli metsästäjien terveys- ja hygieniakoulutuksessa kuuluu siinä tarkoitettuihin tehtäviin?

Yhteyspisteenä toimiminen on rajattu elintarvikevalvontaan liittyviin asioihin. Onko tämä riittävän kattavasti todettu? Esimerkiksi kontaktipisteenä toimiminen EFSA:an päin on joissain tilanteissa muuta kuin elintarvikevalvontaan liittyvää toimintaa. Entä antaako tällainen sääntely Ruokavirastolle riittävän valtuuden toimia yhteyspisteenä esimerkiksi petosasioissa? AAC-järjestelmässä liikkuu myös rikoksista epäiltyjen tietoja ja yhteyspisteen rooli tulisi kenties todeta pykälässä nykyistä yksityiskohtaisemmin. Lisäksi pitäisi tarkistaa, missä asioissa esim. maakunta voisi olla EU-säädöksissä tarkoitettu toimivaltainen viranomaisen Ruokaviraston sijaan.

Elintarviketurvallisuusvirasto
Elintarviketurvallisuusosasto

Pvm/Datum/Date
3.9.2018

Dnro/Dnr/DNo
Evira/3552/0004/2018

2 momentin 10 -kohdassa erikseen mainittu torjunta-ainejäämien EU-säädökseen perustuva valvonta sisältyy myös 6 -kohdassa tarkoitettuihin ohjelmiin eikä sitä tarvitse 10 -kohdassa toistaa.

2 momentin 11 -kohdan mukaan Ruokavirasto johtaisi ATP-sopimuksen edellyttämää määräysten kansallista valvontaa ja antaisi ohjeita sopimuksen soveltamisesta. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella on tarkoitus myös säätää Ruokavirastolle tulevasta ATP-asioista koskevasta toimivallasta (kausitarkastus- ja tyyppitarkastusosiemien hyväksyminen sekä ilman lämpötilaa kuljetusvälineen kuormatilassa mittaavien laitteiden hyväksyminen).

Evira ehdottaa, että nykyisin Eviralle kuuluva ja jatkossa Ruokavirastolle siirrettäväksi ehdotettu ATP-valvontatoimivalta siirrettäisiin Liikenteen turvallisuusvirastolle Trafille. Liikennevälineisiin ja niille tarkistus- ja huoltotoimenpiteitä tekeviin paikkoihin liittyvä hyväksyminen on enemmän Trafin kuin Ruokaviraston toimialaa. Jos tämä siirto ei ole mahdollista, Evira esittää elintarvikelakiin ATP-asioden osalta seuraavia muutoksia: Ruokaviraston tasolla säädettäväksi tuleviin ATP- tehtäviin olisi johdonmukaisuuden nimissä lisättävä ATP-sopimuksen edellyttämän määräysten kansallisen valvonnan lisäksi kausitarkastus- ja tyyppitarkastusosiemien hyväksyminen. Samoin johdonmukaisuuden nimissä olisi syytä harkita, olisiko nyt asetustasolla oleva LUKEn toimivalta hyväksyä yksittäisten ajoneuvojen ATP-tarkastuksia selkeintä olla lain tasolla säädetty.

23 §:n perusteluissa on todettu näin: ”Pykälän 2 momentin 11 kohdan mukaan Ruokavirasto johtaisi ATP-sopimuksen edellyttämää määräysten kansallista valvontaa. Ruokavirasto voisi myös antaa ohjeita sopimuksen soveltamisesta. Tehtävästä on aikaisemmin säädetty sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Koska viranomaisen tehtävistä tulisi säätää lailla, nostetaan säännös nyt lain tasolle.” Osa tehtävistä aiotaan kuitenkin jättää asetustasolle. ATP-sopimusta koskevista asioista on elintarvikelakiehdotuksen 6 §:n 2 momentin 4 -kohdan mukaan mahdollista antaa maa- ja metsätalousministeriön asetus. Eviran tiedossa olevassa asetusluonnoksessa Eviran tehtäväksi annettujen kausitarkastus- ja tyyppitarkastusosiemien hyväksymisen sekä Luonnonvarakeskuksen tehtäväksi annettujen kaluston tarkastamisen ja testaamisen ja todistusten antamisen osalta Evira siis esittää maa- ja metsätalousministeriölle harkittavaksi, että näistä tehtävistä säädettäisiin lain tasolla.

Evira katsoo, että ehdotettu kirjoitusmuoto, jossa rajaeläinlääkärit mainitaan erikseen 3 momentissa voi olla kysymyksiä herättävä, kun rajaeläinlääkärit työskentelevät Ruokavirastossa tai Ruokaviraston valtuuttamina. Uuden valvonta-asetuksen myötä rajatarkastusta voi Eviran käsityksen mukaan tehdä muukin kuin eläinlääkäri, mutta tätä ei ole ainakaan tässä laissa vielä huomioitu. Entä mitä tulee tapahtumaan rajatarkastuslaille?

24 § Maakunnan tehtävät

Pykälän perustelutekstissä todetaan, että ehdotetussa laissa ei oteta kantaa siihen, tulevatko tietyt tehtävät maakunnassa viranhaltijan vai monijäsenisen toimielimen hoidettavaksi. Selvyiden vuoksi laissa tai sen perusteluissa tulisi mainita, että maakunnat voivat sopia niille tässä laissa annettujen tehtävien järjestämisvastuusta toisen maakunnan kanssa siten kuin maakuntalaissa säädetään. Mikäli maakuntauu-

distus ei jostain syystä toteutuisi, Evira katsoo, että ensisaapumisvalvonta tulisi siirtää joka tapauksessa tässä vaiheessa kuntien tehtäväksi.

Evira pitää ongelmallisena pykälän 2 momentin 2 kohdan muotoilua, jonka mukaan maakunta osallistuu korvausta vastaan seuranta- ja valvontaohjelmien suunnitteluun ja toteuttamiseen. Pykälästä tai ainakin pykälän perusteluista tulisi tarkemmin selvittää, kuka korvaukset maksaa, mistä toiminnoista ja millä edellytyksin. Eviran käsityksen mukaan kaikkiin EU-lainsäädännön perusteella toteutettaviin tai puhtaasti kansallisiin valvontaohjelmiin liittyen ei siis ole ilmeisesti tarkoitus maksaa korvauksia. Erilaisiin valvontaohjelmiin osallistumisesta, sekä kulujen korvaamisesta on olemassa vaihtelevia käytäntöjä. Nyt luettaessa tätä pykälää yhdessä ehdotetun lain 69 §:n 4 momentin kanssa, on mahdollista päätyä tulkintaan, että maakuntien ei ole välttämätöntä osallistua esim. vierasainevalvontaohjelman toteuttamiseen tai ainakin valtion tulisi tällöin maksaa kustannukset. Evira esittää tässä yhteydessä huolensa, että Ruokavirasto joutuisi budjetistaan maksamaan valvontaohjelmiin osallistumisesta maakunnille. Liittyen etenkin vierasainevalvontaohjelmaan, perusteluissa tulisi tarkemmin selvittää, että valvontaohjelmaa on toteutettava kuten ennenkin. Maakuntien osallistumisesta valvontaohjelmien toteutukseen on lausuttu edellä 23 pykälän yhteydessä.

2 momentin 3 -kohdassa säädetään Lapin maakunnan erityistehtävistä. Lapin maakuntaa koskee luonnollisesti myös muut maakunnille määrätyt tehtävät. Selvyyden vuoksi momenttiin tulisi lisätä: "Sen lisäksi, mitä 2 momentissa säädetään, Lapin maakunta:..."

Maakunnan tehtäviin tulisi lisätä ATP-sopimuksen määräysten noudattamisen valvonta maakunnassa eikä säätää tästä ATP-asioita koskevassa maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa, niin kuin nyt on ehdotettu.

Myös maakuntien kesken tapahtuva tehtävien siirtäminen tulisi huomioida lakiehdotuksessa, ellei maakuntalaissa siitä säädetä.

25 § Valtion lupa- ja valvontaviraston tehtävät

Pykälää voisi mahdollisesti täsmentää siten, että Luova suunnittelee, ohjaa ja suorittaa yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien juomien ja muiden elintarvikkeiden valmistuksen ja varastoinnin valvontaa sekä tuotevalvontaa.

26 § Puolustusvoimien tehtävät

Onko sanamuodoltaan liian laaja (kaikki maakunnalle säädetyt tehtävät)?

27 § Tullin tehtävät

Lakiehdotuksen 27 §:n 1 momentin 5 -kohdan mukaisesti Tulli valvoisi helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kuljetuksia ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävää erityiskalustoa tuonnin ja viennin yhteydessä ATP-sopimuksen mukaisesti. Ehdotettu säännös on saman sisältöinen kuin nykyisen elintarvikelain Tullin ATP-toimivaltaa koskeva kohta. Evira ehdottaa lainkohtaa muutettavaksi näin: "Tulli valvoo helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kuljetuksia ja tällaisissa kul-

jetuksissa käytettävää erityiskalustoa tuonnin ja viennin sekä sisämarkkinakuljetusten yhteydessä ATP-sopimuksen mukaisesti.”

Evira pitää ATP-sopimuksen käytännön valvonnan toimivuuden kannalta tärkeänä sitä, että laissa olisi säädetty Tullille toimivalta valvoa helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kuljetuksia ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävää erityiskalustoa myös sisämarkkinatuonnin ja -viennin yhteydessä. Tällöin Tulli voisi myös sisämarkkinarajoilla käännä ATP-sopimuksen ehtoja täyttämättömiä elintarvikkekuljetuksia takaisin. Nykyinen käytäntö on se, että Tullin on tällaisen kuljetuksen havaitessaan hälytettävä paikalle kunnan elintarvikevalvoja.

Maa- ja metsätalousministeriö on aiemmin todennut, että tuonti- ja vientiasioita koskevan pääsäännön vastaisesti ATP-asioiden yhteydessä Tullille annettu tuontia ja vientiä koskeva toimivalta kattaa myös sisämarkkinaliikenteen. Koska eri lakien lakeksteissa pääsääntöisesti kuitenkin tarkoitetaan tuonnilla ja viennillä ainoastaan kolmasmaatuontia- ja vientiä, on Evira aiemman keskustelun yhteydessä todennut, että tämä laajempi linjaus täytyisi väärinkäsitysten välttämiseksi nimenomaisesti avata uuden lain perusteluissa. Näin ei kuitenkaan hallituksen esitysluonnoksessa ole tehty. Ehdottomasti selkeintä ja käytännössä toimivinta ja Tullille varmasti tarvittavan toimivallan varmistavinta olisi kuitenkin se, että varsinaisessa pykälätekstissä säädettäisiin sisämarkkinakuljetuksista siten kuin Evira tässä lausunnossa ehdottaa.

29 § Ulkopuoliset asiantuntijat

Evira katsoo, että ulkopuolisia asiantuntijoita koskeva pykälä on epätasaisesti kirjoitettu ja myös termi ulkopuolinen asiantuntija on huono. Pykälässä tulisi säätää EU:n valvonta-asetuksen mukaisesta viranomaistehtävien siirtämisestä, koska siitä pykälässä on kyse. Tehtävien siirtämisen osalta tulisi olla lakitasolla säädetty, mikä taho tehtävien siirtämisestä voi päättää ja mitä tehtäviä on mahdollista siirtää. Evira katsoo, että laissa pitäisi säätää Ruokaviraston tehtäväksi hyväksyä toimeksiannon saaneet elimet, joille valvontaviranomainen voi siirtää viranomaistehtäviä. Ruokaviraston lisäksi muut valvontaviranomaiset voisivat valtuuttaa luonnollisen henkilön (esim. valtuutetun tarkastajan tai näyteenottajan nimikkeellä) tekemään tarkastusta tai ottamaan viranomaisnäytteitä

5 luku Laboratoriot

30 § Viralliset laboratoriot

Pykäläkohtaisissa perusteluissa ei selviä, miten nimeämisprosessi etenee silloin, kun toisessa EU-maassa viralliseksi laboratoriksi hyväksytty laboratorio halutaan nimetä viralliseksi laboratoriksi Suomessa. Tuleeko aloite tällöin esimerkiksi Ruokavirastolta. Tätä tulisi ainakin perustelutekstissä avata täsmällisemmin.

Pykälään on jätetty nykyisestä laista maininta, että laboratorio voi olla liikkuva toimintayksikkö. Vastaava, joskin jostain syystä eri muodossa oleva maininta on myös nimettyjä laboratorioita koskevassa 31 §:ssä. Perusteluissa tätä ei taustoiteta. Evira katsoo, että tarvittaessa laboratorio voi toimia osittain myös liikkuvassa yksikössä, ja tässä pykälässä sanamuotoa tulisi muuttaa siten, että laboratoriolla voi olla liikkuva toimintayksikkö.

31 § Nimetyt omavalvontalaboratoriot

Omavalvontalaboratorion nimeämisprosessia ei ole tarkemmin selvitetty perustelutekstissä. Evira katsoo, että nimeämisprosessi lähtee liikkeelle laboratorion hakemuksesta, jonka Ruokavirasto hyväksyy hallintopäätöksellä, vastaavasti kuin virallisen laboratorionkin. Selvyyden vuoksi tämä tulisi kirjata auki myös pykälää koskeviin perusteluihin.

3 momentissa säädetään ulkomailla sijaitsevan omavalvontalaboratorion nimeämisestä. Evira katsoo, että toisissa EU:n jäsenmaissa sijaitsevien laboratorioden lisäksi Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen piiriin kuuluvissa kolmansissa maissa sijaitsevat laboratoriot voitaisiin nimetä omavalvontalaboratorioiksi.

32 § Kansalliset vertailulaboratoriot

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan vertailulaboratorioiden ilmoitusvelvollisuus valvonnan ohjausta varten on rajattu 18 §:ssä tarkoitetuista zoonoottisista näytteistä ilmoittamiseen. Evira katsoo, että ilmoitusvelvollisuuden tulisi koskea myös muita havaittuja vakavia terveysvaaroja kuin zoonooseja. Momenttiin tulisi lisätä 3 -kohta ilmoitettavista muista vakavista terveysvaaroista (sisältäisi esim. kemialliset vaarat).

33 § Näytteiden tutkiminen

Virallisten laboratorioden ja vertailulaboratorioiden lisäksi joitain viranomaisnäytteitä voidaan tutkia myös muissa EU:n referenssilaboratorioissa. Eviran käsityksen mukaan näin voi olla jatkossakin, vaikka siitä ei tässä yhteydessä erikseen mainita. Pykälän 2 momentin perustelutekstiin voisi Eviran näkemyksen mukaan lisätä toiseksi esimerkiksi omavalvontanäytteenottoa edellyttävistä määräyksistä Komission asetuksen 2017/2158, sillä mikrobikriteeriasetus 2073/2005 ei ole suinkaan ainoa, jossa näitä velvoitteita asetetaan.

Laki eläinten lääkitsemisestä edellyttää, että vierasainevalvontaohjelman näytteet on lähetettävä tutkittavaksi kansalliseen vertailulaboratorioon tai viralliseen laboratorioon tai toisen EU-maan nimeämään viralliseen laboratorioon. Tulisiko tämä todeta myös tässä laissa tai ainakin viitata kyseiseen säännökseen?

34 § Virallisten laboratorioden ja nimettyjen omavalvontalaboratorioiden ilmoitusvelvollisuus

Monet kansalliset nimetyt laboratoriot teettävät elintarvikelainsäädännön mukaisia tutkimuksia alihankintana ulkomailla. Toistaiseksi Evira ei ole pystynyt seuraamaan sitä, missä laajuudessa ja minkä tyyppisiä omavalvontatutkimuksia alihankintana teetetään. Siksi ei voida arvioida myöskään analyysien laatua. Evira ehdottaakin, että uuteen elintarvikelakiin lisättäisiin nimetyille omavalvontalaboratorioille sekä virallisille laboratorioille velvollisuus ilmoittaa Ruokavirastolle alihankintana toteuttamistään analyysistä. Alihankinta-analyysistä tulisi ilmoittaa ainakin, missä laboratoriossa alihankintaa teetetään, onko alihankintalaboratorio ko. maan viranomaisten hyväksymä uuden valvonta-asetuksen mukaisesti sekä laboratorion akkreditoituiden pätevyysalueet. Alihankinnasta tulisi velvoittaa ilmoittamaan laboratorion nimeämisen yhteydessä ja siitä voisi säätää esimerkiksi 34 §:n yhteydessä. Samoin asiasta voisi lisätä maininnan 35 §:n yhteyteen.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirastolle ilmoitettaisiin joko näytekohtaiset tiedot tai yhteenveto 33 §:ssä tarkoitettujen näytteiden tutkimuksista. Evirassa on herännyt kysymys, kuka määrittää, toimitetaanko näytekohtaiset tiedot vai yhteenveto, ja tämä epäselvyys tulisi laissa korjata.

2 momentissa tarkennetaan myös, että näytekohtaiset tiedot tai yhteenvedot eivät saa sisältää henkilötietoja tai valvontakohteen tunnistetietoja. Evira toteaa, että joissain tilanteissa (esim. epidemiaselvitykset, rikosepäilyt tai tuotteiden takaisinvedot) riittävät tunnistetiedot ovat tärkeitä, jopa kriittisiä, jotta tulosten johdosta voidaan ryhtyä tehokkaasti tarvittaviin toimenpiteisiin. Riittävän tarkkoja tunnistetietoja tarvitaan mikrobiologista seuranta ja seurannasta Euroopan elintarviketurvallisuusvirastolle tehtävää raportointia varten. Henkilö- ja tunnistetietojen toimittamista koskeva rajausta tulisi sellaisenaan poistaa. Joka tapauksessa henkilötieto -termin sijaan tulisi mieluummin käyttää *henkilöiden tunnistetiedot* -termiä. Koska henkilötiedon määritelmä on laaja, voi termin käyttäminen aiheuttaa 34 §:n ja 45 §:n mukaisissa viranomaisten tiedonvälitystilanteissa ristiriitaisuuksia EU:n yleisen tietosuojasetuksen kanssa.

Lisäksi henkilöiden tunnistetietojen suojaamisen näkökulmasta säännöksessä tulisi myös todeta, että tietojen välittämisen tulee tapahtua turvallisesti. Tietojen välitystä ei ole syytä sitoa tiukasti tiettyyn tiedonvälitysvälineeseen, jotta laki on mahdollisimman teknologianeutraali.

Pykälän 3 momentin mukaan laboratorion on ilmoitettava valvontaviranomaiselle vakavaan terveysvaaraan viittaavasta tutkimustuloksesta. Evira katsoo, että ilmoittamisvelvollisuus viranomaiselle voisi koskea myös muita kuin terveysvaaraa aiheuttavia tilanteita, jossa laboratorio havaitsee tai epäilee säädöksiä jätetyn noudattamatta, esimerkiksi petokset. Pykälän perustelutekstissä vakavien terveysvaarojen osalta viitataan erityistilanteisiin varautumista koskevaan suunnitelmaan. Tässä tarkoitettu vakava terveysvaara tulisi kuitenkin olla Ruokaviraston joustavammin määriteltävissä.

Pykälän 3 momenttiin tulisi lisätä täsmennys, että laboratorion on säilytettävä näyte ja sitä koskevat tiedot.

Pykälän 4 momentin perusteluissa tulisi vielä erikseen painottaa, että momentissa tarkoitettut näytteet ja eristetyt taudinaiheuttajat lähetetään vertailulaboratorioon vain pyydettyä siten kuin Ruokavirasto siitä ohjeistaa.

6 luku Elintarvikevalvonta

36 § Valtakunnallinen valvontaohjelma

Evira ehdottaa, että termin valtakunnallinen valvontaohjelma sijasta käytettäisiin termiä valtakunnallinen elintarvikevalvontasuunnitelma.

37 § Valvontasuunnitelmat

Nämä pitäisi sitoa valtakunnallisen suunnitelman toteuttamiseen jatkumona esim. ”valtakunnallisen elintarvikevalvontasuunnitelman toteuttamiseksi kukin toimivaltainen

Elintarviketurvallisuusvirasto
Elintarviketurvallisuusosasto

Pvm/Datum/Date
3.9.2018

Dnro/Dnr/DNo
Evira/3552/0004/2018

viranomaisen laatii oman valvontasuunnitelmansa huomioiden...” Suunnitelmien tulisi kattaa myös muu kuin säännöllinen valvonta esim. koulutukset, erityistilanteiden hoito, seurantaohjelmat, valvonta- ja yhteistyöprojektit, jne.

38 § Tarkastus- ja läsnäolo-oikeus

Evira pitää kotirauhan piiriin kohdistuvan tarkastuksen edellytyksiä koskevan 38 § 2 momentin muotoilua onnistuneena. Säännöksen myötä suuri joukko kotona harjoitettavaa elintarvikealan toimintaa saadaan perustellusti suunnitelmallisen valvonnan piiriin niin, että valvonta-asetuksen edellyttämä tarkastuskäynti voidaan normaalisti toteuttaa. Säännöksessä tai ainakin perusteluissa tulisi selkeästi todeta, että tarkastuksessa ei saa olla läsnä esim. 1 momentissa tarkoitettu opiskelija eikä muitakaan viranomaiseen kuulumattomia henkilöitä.

Evira ehdottaa, että tarkastus- ja läsnäolo-oikeuspykälään lisättäisiin nimenomainen kirjaus valvontaviranomaisen oikeudesta tarkastaa tarkastuskäynnillä toimijan edustajien henkilöllisyys. Tarkastuksen kohteiden ja valvontaviranomaisen oikeusturvan kannalta olisi tärkeää, että valvontaviranomainen pystyisi varmistumaan toimijan tiloissa toimivien henkilöiden henkilöllisyydestä tarvittaessa. Tälläkin hetkellä henkilöllisyyden tarkastaminen on toki mahdollista aina, kun se on välttämätöntä tarkastuksen toteuttamisen kannalta. Elintarvikelain 51 §:n mukaan valvontaviranomaisella on oikeus saada valvonnan kohteilta välttämättömät tiedot tarkastuksen toteuttamiseksi ja henkilöllisyyden tarkastaminen voi joissakin tilanteissa olla pykälän edellyttämällä tavalla välttämätöntä.

Se, että elintarvikealan toimintaa harjoittavien luonnollisten henkilöiden henkilöllisyyttä ei pääsääntöisesti tarkasteta, on jo osoittautunut hankalaksi rikosvastuun kohdentamisen kannalta. Elintarvikevalvontaviranomaiset eivät ole aina pystyneet esitutkintaa suorittavalle poliisille riittävän tarkasti yksilöimään henkilöitä, joista esitutkintapyyntö on tehty. Koska rikosoikeudelliseen vastuuseen on mahdollista pääsääntöisesti asettaa ainoastaan luonnollisia henkilöitä, mutta valvontakäyntivaiheessa henkilöllisyyden tarkastamista ei aina ole pidettävä välttämättömänä, tulisi tämä ongelma ratkaista. Eviran käsityksen mukaan henkilöllisyyden tarkastamisen liittäminen osaksi normaalin tarkastuskäynnin ”rutiineita” parantaisi kaikkien osapuolten oikeusturvaa ja helpottaisi rikosvastuun kohdentamista. Pysäköinnin valvonnasta annetussa laissa (727/2011) säädetään, että ”ajoneuvon kuljettaja on velvollinen vaadittaessa ilmoittamaan nimensä, henkilötunnuksensa ja osoitteensa pysäköinninvalvojalle tai pysäköinnintarkastajalle”. Vastaavantyyppinen säännös helpottaisi käytännön valvontatilanteita ja rohkaisisi elintarvikevalvontaviranomaisia nykyistä useammin tarkastamaan, keiden luonnollisten henkilöiden kanssa valvontakohteessa asioidaan.

Evira ehdottaa edelleen, että samaan pykälään lisättäisiin säännös valvontaviranomaisen oikeudesta kuvata valvontakäynnin aikana. Toki kuvaamisoikeuden katsotaan jo nykyisellään sisältyvän tarkastuksen tekemisestä säädettyihin elintarvikelain ja hallintolain säännöksiin, mutta selkeän säännöksen puuttuminen johtaa valvontatilanteissa usein erimielisyyksiin, kun valvontaviranomainen ei pysty osoittamaan nimenomaista pykälää, johon kuvaamisoikeus perustuu. Ympäristönsuojelulain (527/2014) 172 §:ssä säädetään, että valvontaviranomaisella ”on oikeus tehtävänsä suorittamista varten ...4) suorittaa mittauksia sekä ottaa näytteitä ja tallentaa ääntä tai kuvaa,...”. Vastaavanlainen säännös olisi tarpeellinen myös elintarvikevalvonnassa.

Ympäristönsuojelulain samaisessa pykälässä säädetään myös, että valvontaviranomaisella on oikeus "...6) tarkkailla toimintaa sekä sen päästöjä ja ympäristövaikutuksia". Voimassa olevan valvonta-asetuksen 882/2004 10 artiklassa säädetään, että "Viralliseen valvontaan liittyvissä tehtävissä käytetään yleensä asianmukaisia valvontamenetelmiä ja -tekniikoita, kuten seurantaa, tarkkailua, toteamista, toiminnan tarkastamista, tarkastuksia, näytteenottoa ja analysointia. Tarkkailulla tarkoitetaan saman asetuksen 2 artiklan 9. kohdan mukaan "yhden tai useamman rehu- tai elintarvikkealan yrityksen, rehu- tai elintarvikkealan toimijan tai niiden toiminnan huolellista havainnointia". Eviran näkemyksen mukaan ympäristönsuojelulain säännöksen kanssa yhdenmukainen tarkkailuun oikeuttava säännös olisi tarpeellinen myös elintarvikkealavonnassa.

Pysäköinninvalvonnasta annetun lain 13 §:ssä säädetään myös valvontatehtävää suorittavan virkamiehen velvollisuudesta tunnistautua tarvittaessa tai vaadittaessa. Elintarvikkevalvontaviranomaisilla on erilaisia virkamerkkejä tai tunnusmerkkejä käytössään melko vaihtelevasti. Sekä valvojan että valvottavan oikeusturvan kannalta tulisi harkita, että elintarvikkevalvontaviranomaisen tunnistautumisesta säädettäisiin elintarvikelaissa. Pysäköinninvalvonnasta annetussa laissa viranomaisen tunnistautumisesta säädetään näin: "Kunnallisella pysäköinninvalvojalla ja pysäköinnintarkastajalla tulee valvontatehtävässä olla tunnusmerkki sekä asu, josta ilmenee hänen asemansa. Kunnallisella pysäköinninvalvojalla ja pysäköinnintarkastajalla tulee valvontatehtävässä olla mukana virkamerkki, joka on esitettävä tarvittaessa tai vaadittaessa."

1 momentin mukaan Ruokavirasto voi olla läsnä maakuntien valvontakäynneillä. Ruokavirastolla tulisi olla oikeus olla läsnä myös muiden viranomaisten valvontakäynneillä.

Ruokavirastolle tulisi myös säätää oikeus tehdä tarkastuksia tilanteissa, joissa rikkomustapauksen selvittäminen edellyttää nopeaa tarkastuskäyntiä ja valvontapyynnön antaminen maakunnan valvontaviranomaiselle olisi kiireen ja asiakokonaisuuden laajuuden vuoksi epätarkoituksenmukaista. Tällainen tilanne voisi aiheutua esimerkiksi toisesta jäsenvaltiosta tulleen AAC-avunpyynnön kiireellisyyden vuoksi.

3 momentissa säädetään oikeudesta olla läsnä Euroopan komission tarkastuksilla. Tämä oikeus tulisi olla muillakin elintarvikkevalvontaviranomaisilla kuin vain Ruokavirastolla ja maakunnilla.

39 § Näytteenotto

Eviran näkemyksen mukaan anonyymi näytteenotto edellyttäisi jossain määrin lisää sääntelyä. Nettikaupasta tilaaminen edellyttää yleensä jonkinlaista tunnistautumista. Viranomaisen voitaneen katsoa käyttävän ainakin jossain määrin julkista valtaa, kun viranomaisen toimesta "valeostetaan" esimerkiksi elintarvikkeita nettikaupasta valvontaa varten. Pitäisikö virkamiehen "valeostaa" tuotteita valvontaa varten omalla henkilöllisyydellään? Kyse olisi valeostosta siinä mielessä, että toimija ei välttämättä tunnistaisi tällaista ostoa viranomaisen ostoksi. Eviran käsityksen mukaan 39 §:n muotoilu ei anna viranomaiselle oikeutta luoda valeidentiteettiä nettikaupassa asiointia varten.

Oikeusturvanäkökohdat tulee ottaa huomioon ja harkittavaksi tarkoin ennen kuin yksittäinen virkamies voi virkavastuulla tehdä valeoston, maksaa ostoksensa ja ilmoit-

Elintarviketurvallisuusvirasto
Elintarviketurvallisuusosasto

Pvm/Datum/Date
3.9.2018

Dnro/Dnr/DNo
Evira/3552/0004/2018

taa toimitusosoitteen. Anonyymiä näytteenottoa koskevan säännöksen soveltaminen nettikaupan valvonnassa ei ole ongelmattonta ja lakiluonnoksen pykälästä tai sen perusteluista on vaikea saada ohjausta sille, millä tavalla valeosto (tilaaminen ja maksaminen jne.) käytännössä tulisi suorittaa, jotta se täyttäisi viranomaistoiminnalle asetetut yleiset vaatimukset.

Elintarvikelaissa olisi hyvä selkeästi todeta, että verkkokaupan lisäksi viranomaisen voi ottaa näytteitä tunnistautumatta esimerkiksi ostamalla tuotteita kaupasta, jos se on perustellusta syystä välttämätöntä esimerkiksi rikkomusepäilyn vahvistamiseksi tai poissulkemiseksi tai kartoitustutkimusta varten. Evira ehdottaakin, että oikeus tehdä ostoksia tunnistautumatta ulotettaisiin nykyistä selkeämmin tavanomaiseen asioimiseen esimerkiksi ruokakaupassa. Tällöin viranomaisen maksaisi ostamansa elintarvikkeen esimerkiksi työnantajan maksuaikakortilla.

Myös tämän pykälän tulisi koskea valvonta-asetuksessa tarkoitettuja muita virallisia toimia.

40 § Tiedonsaantioikeus

Valvontaviranomaisilla on ko. pykälän 1 momentin nojalla oikeus saada tietoja niiltä tahoilta, joita elintarvikelain velvoitteet koskevat. Kattaako tämä pykälä myös esim. mainosvälineet (lehdet, tv jne.)? Käytännön markkinoinnin valvonnassa on ollut tilanteita, joissa lehdessä ja/tai netissä markkinoivan toimijan yhteystietoja ei ole mitenkään saatavissa ja ainoa tapa niiden saamiseen olisi esim. saada lehdeltä nämä tiedot. Lisäksi on tarve saada tietoa esimerkiksi Postilta, kuka omistaa postilaatikon tai toimii varastoasiakkaana. Selkeä pykälä tällaiseen tietojen saantioikeuteen puuttuu elintarvikelaista, mutta tällainen tiedonsaanti pitäisi olla mahdollinen. Evira ehdottaa myös, että ministeriö selvittää, tarvitaanko erityinen säännös elintarvikelakiin sen varmistamiseksi, että toimijan olisi pakko luovuttaa asiakastietoja tilanteissa, joissa on kyse vakavasta terveysvaarasta.

4 momentin nojalla valvontaviranomaisella olisi oikeus saada tiedot maksutta ja tiedot olisi mahdollista saada myös teknistä yhteyttä käyttäen tai muuten sähköisesti. Säännös mahdollistaa Harmaan talouden selvitysyksikön laatimien sähköisten velvoitteidenhoitoselvitysten hyödyntämisen. Säännös mahdollistanee aiempaa selkeämmin myös toimistolla tehtävän tarkastuksen? Jos näin on tarkoitettu, niin asian voisi todeta perusteluissa.

Pykälän tulisi kattaa myös tilanteet, joissa tietoja tarvitaan valvonta-asetuksessa tarkoitettuja muita virallisia toimia varten.

41 § Viranomaisen oikeus oma-aloitteisesti luovuttaa tietoja

Evira pitää hyvänä viranomaisen oma-aloitteisen tietojen luovuttamisen korostamista elintarvikelaissa. Tällainen oikeus edesauttaa mm. harmaan talouden torjuntaa.

42 § Valvontaviranomaisen ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuus

Valvontaviranomaisen ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuuden tulisi olla lakiluonnoksessa todettua laajempi. Ruokaviraston tulisi saada muilta valvontaviranomaisilta tieto mm. tapauksista, joissa on kyse vakavasta kuluttajien harhaanjohtamisesta. Pitäisi

myös pohtia ja selvittää, missä laajuudessa ja millä tavoin on tarpeen ja mahdollista saada Ruokavirastolle tieto tehdyistä esitutkintapyynnöistä.

43 § Valvontaviranomaisen neuvonta- ja ohjausvelvollisuus

Evira pitää säännöksen sanamuotoa (oman toimivaltansa alueella) kankeana ja hie-man epäselvänä.

44 § Eläinlääkärin tiedonantovelvollisuus

Onko syytä rajata tiedonantovelvollisuus vain elintarvikehygieenisiin seikkoihin?

45 § Ruokamyrkytysten selvittäminen

Henkilötieto -termin sijaan tulisi mieluummin käyttää *henkilöiden tunnistetiedot* -termiä. Koska henkilötiedon määritelmä on laaja, voi termin käyttäminen aiheuttaa 34 §:n ja 45 §:n mukaisissa viranomaisten tiedonvälitystilanteissa ristiriitaisuuksia EU:n yleisen tietosuojasetuksen kanssa.

Lisäksi henkilöiden tunnistetietojen suojaamisen näkökulmasta säännöksessä tulisi myös todeta, että tietojen välittämisen tulee tapahtua turvallisesti. Tietojen välitystä ei ole syytä sitoa tiukasti tiettyyn tiedonvälitysvälineeseen, jotta laki on mahdollisimman teknologianeutraali.

7 luku Elintarvikkeiden vientiin liittyvät viranomaistehtävät

47 § Vientiselvityksiin liittyvät tehtävät

Evira esittää, että pykälän otsikko muutettaisiin muotoon Vientiin liittyvä selvitystyö. Tämä olisi laajempi käsite kuin "vientiselvitys", joka käytännössä usein ymmärretään kolmannen maan vientiehtokyselyn vastausasiakirjaksi.

Evira esittää, että 47§:n 2 momentin toinen virke muutettaisiin kuulumaan näin: "Lisäksi Ruokavirasto osallistuu tarvittaessa markkinoillepääsyn ja markkinoilla pysymisen edellytyksenä olevien asiakirjojen laatimiseen sekä muuhun selvitystyöhön." Muutosehdotuksen peruste on se, että selvitystyöhön liittyy muitakin tehtäviä kuin raporttien ja asiakirjojen laatimista.

Evira ei esitä maakunnille vientiselvityksiin liittyviä, niiden omalla toimivallalla suoritettavia tehtäviä. Maakunnat voisivat kuitenkin yksittäistapauksissa niin sovittaessa auttaa Ruokavirastoa selvitystyössä virka-apuluonteisesti tai "alihankkijoina". Poikkeuksena olisivat alempana ehdotettavat vientitodistukset, joita voi joissakin tilanteissa pitää pienimuotoisina vientiselvityksinä. Evira ehdottaa, että vientitodistuksista säädettäisiin erillisessä pykälässä.

Elintarviketurvallisuusvirasto
Elintarviketurvallisuusosasto

Pvm/Datum/Date
3.9.2018

Dnro/Dnr/DNo
Evira/3552/0004/2018

48 § Vientiin liittyvä valvonta

Ensimmäisessä momentissa on todettu: ”Ruokavirasto ja maakunnat tekevät elintarvikkeiden vientiin liittyvää valvontaa, kun valvonta liittyy määränpäävaltion viranomaisten asettamien tuontivaatimusten tai tuontivaatimusten täyttymisen varmistamiseen. Valvonnan sisältö määräytyy määränpäävaltion viranomaisten asettamien tuontivaatimusten perusteella.” Evira ehdottaa, että momentti muutettaisiin kuulumaan näin: ” Maakunnat valvovat elintarvikkevientiä valvonta-alueellaan. Kun valvonta liittyy määränpäävaltion viranomaisten asettamien tuontivaatimusten täyttymisen varmistamiseen, osallistuu valvontaan maakuntien lisäksi myös Ruokavirasto.”

Tämä muutos selkeyttäisi sitä, että myös maakuntien on osallistuttava omalla alueellaan viennin valvontaan. Osa määränpäävaltion viranomaisten asettamista tuontivaatimuksista on saman sisältöisiä kuin EU:n ja kansalliset vaatimukset. Tällöin valvoja on lähtökohtaisesti maakunta, joka valvoo vientiin menevät elintarvikkeet samalla tavalla ja samassa yhteydessä kuin sisämarkkinoille tarkoitetut elintarvikkeet. EU:n valvonta-asetuksen 625/2017 9 artiklan 6. kohdan mukaan toimivaltaisten viranomaisten on suoritettava virallinen valvonta yhtenäisellä tavalla ottamalla samalla huomioon tarve mukauttaa valvonta erityisiin tilanteisiin riippumatta siitä, ovatko kyseiset eläimet ja tavarat sisämarkkinatavaraa vai menossa vientiin unionin ulkopuolelle.

Lähinnä tilanteissa, joissa tuontivaatimusten sisältö poikkeaa sisämarkkinakaupan vaatimuksista tai joissa määränpäävaltio tätä erityisesti edellyttää, on tarkoitus, että vientivalvontaan osallistuu maakuntien lisäksi myös Ruokavirasto.

Evira esittää lisäksi maa- ja metsäministeriölle harkittavaksi, olisiko elintarvikelaissa tarpeellista säätää toimijalle nimenomainen velvoite ilmoittaa vientitoiminnastaan oman valvonta-alueensa maakunnalle. Käytännössä asian voisi hoitaa merkinnällä VATI-rekisterissä.

x § Vientitodistukset

Evira ehdottaa uutta pykälää, jossa säädettäisiin vientitodistusten antamisesta. Eläinperäisten tuotteiden vientitodistuksista säädetään eläintautilain 71 §:ssä. Toimivaltaisia eläintautilain mukaisten todistusten antajia ovat kunnaneläinlääkärit. Kuitenkin myös muiden kuin eläinperäisten tuotteiden viennissä kohdemaat maat voivat vaatia vientitodistuksia viennin toteutumisen ehdoksi. Tämän vuoksi elintarvikelakiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan Ruokavirasto ja maakunnat antavat toimijan pyynnöstä muita kuin eläimistä saatavia elintarvikkeita koskevia vientitodistuksia, jos määränpäävaltion viranomaiset tällaisia todistuksia edellyttävät. Joissakin tilanteissa vientitodistus on sinänsä sama asia kuin 47 §:ssä tarkoitettu kirjallinen vientiselvitysasiakirja (tilanteissa, joissa määränpäävaltio ei ole vaatinut viennin edellytykseksi muuta selvitystä kuin vientitodistuksen), mutta selvyuden vuoksi ja koska myös maakunnilla on tarkoituksenmukaista olla tässä tarkoitettuja vientitodistuksia koskeva toimivalta, vientitodistuksista ehdotetaan säädettäväksi omassa pykälässään.

Sen selvittäminen, mitä määränpäävaltiot edellyttävät todistuksissa huomioitavan olisi, samoin kuin muidenkin vientiin liittyvien edellytysten kohdalla, kyseisen elintarvikkealan toimijan vastuulla. Samoin kuin muidenkin edellytysten kohdalla, Ruokavirasto osallistuisi tarvittaessa vientitodistusvaatimusten selvittämiseen. Siksi pykälässä eh-

dotetaan säädettävän, että määränpäävaltion todistusten sisällölle asettamien vaatimusten selvittämiseen sovelletaan tämän lain 47 §:ää.

Ehdotus sanamuodoksi: Ruokavirasto ja maakunnat antavat toimijan pyynnöstä muita kuin eläimistä saatavia/eläinperäisiä elintarvikkeita koskevia vientitodistuksia, jos määränpäävaltion viranomaiset tällaisia todistuksia edellyttävät. Määränpäävaltion todistusten sisällölle asettamien vaatimusten selvittämiseen sovelletaan tämän lain 47 §:ää.

8 luku Elintarvikkeiden kansalliset laatujärjestelmät ja valvotut pito-olosuhteet

49 § Elintarvikkeiden kansalliset laatujärjestelmät

Elintarvikkeiden kansallisiin laatujärjestelmiin liittyy erilaisia menekinedistämistukia. Jotta mahdolliset menekinedistämistuet pystytään täysimääräisesti hyödyntämään, tulee hyväksytyjen kansallisten laatujärjestelmien hyväksymisessä ja valvonnassa noudattaa tarkoin EU-lainsäädännössä tästä aihepiiristä säädettyjä vaatimuksia. Eviran käsityksen mukaan ulkopuoliselta riippumattomalta auditoijalta edellytettiin aiemman lainsäädännön perusteella akkreditointia. Eviran ehdottaa, että myös ehdotettua lakia selvennettäisiin niin, että akkreditointivaatimus säilyisi.

50 § Sikojen valvotut pito-olosuhteet

Valvottuja pito-olosuhteita koskevaan pykälään Evira toivoo pientä tarkennusta. Lakiuonnoksen muotoilua tulisi tarkentaa siten, että ensimmäisessä momentissa yksiselitteisesti todettaisiin, että *"Ruokavirasto tunnustaa....., ja valvoo valvottujen pito-olosuhteiden täyttymistä lokeroissa.."* Tarkennus on tarpeen rajan tekemiseksi lokeroiden valvonnan ja lokeroihin kuuluvien tilojen valvonnan välillä. Eviran näkemyksen mukaan Ruokavirasto tunnustaa hakemuksesta alkutuotantopaikat ja alkutuotantopaikkojen muodostamat lokerot ja valvoo lokeroita, mutta ei suorita käytännön valvontaa lokeron muodostamilla tiloilla. Yksityiskohtaisia perusteluja tulisi tarkentaa vastaavasti.

9 Luku Nimisuojatuotteiden rekisteröiminen ja valmistuksesta ilmoittaminen

Nimisuojatuotteiden rekisteröintiä ja valmistuksesta ilmoittamista käsitellään 9 luvun yksityiskohtaisissa perusteluissa. Evira kiinnittää ministeriön huomiota toteamukseen, jonka mukaan *"voimassa olevan lain 54 d ja 54 e § sovelletaan ainoastaan maataloustuotteiden nimisuojaan."* Eviran käsityksen mukaan voimassa olevan lain 54 d ja 54 e §:iä on sovellettu muidenkin nimisuojatujen tuotteiden kuin maataloustuotteiden nimisuoja-asioiden valvontaan.

Valvira on tähänkin saakka valvonut maustettujen viinien ja väkevien alkoholijuomien nimisuoja-asioita, minkä vuoksi Evira ehdottaa voimassa olevan asiantilan tarkentamista myös seuraavaan yksityiskohtaisten perustelujen lauseeseen: *"Nyt ehdotetaan, että nimisuojatuotteita koskevien säännösten piiriin kuuluisivat myös maustetut viinituotteet sekä väkevät alkoholijuomat, joiden osalta nimisuojatuuksien rekisteröintiä koskevat vaatimukset EU-lainsäädännössä ovat vastaavanlaiset kuin maataloustuotteiden nimisuojan osalta."*

Maustettujen viinien ja väkevien alkoholijuomien valmistuksen aloittamisesta tulisi Eviran näkemyksen mukaan ilmoittaa Valviralle, ja 51 pykälää tulisitämän vuoksi täydentää seuraavasti: "...nimisuojat tuotteen valmistuksen aloittamisesta tulisi ilmoittaa 23, 24 tai 25 §:ssä tarkoitetuille valvontaviranomaisille".

10 luku Hallinnolliset pakkokeinot

Pakkokeinosäännöksissä tulisi tarkkaan pohtia, millaisissa tilanteissa niitä tulisi voida käyttää. Terveysvaaratilanteiden lisäksi myös kuluttajien harhaanjohtamistilanteet ovat sellaisia, että erilaisten viranomaistoimenpiteiden pitäisi olla mahdollisia ehdotettua laajemmin. Evira pyytää ministeriötä myös pohtimaan Ruokaviraston ja maakuntien välistä suhdetta. Elintarvikeviennin yhteydessä on usein tullut kohdemaiden taholta esille huoli ja hämmennys siitä, että Eviralla ei ole mahdollisuutta velvoittaa kunta toimimaan. Pelkkä otto-oikeussäännös ei ole riittävä.

53 § Kielto

Jos vientierä ei täytä määränpäävaltion vaatimuksia, sen ei pitäisi lähteä Suomesta määränpäävaltioon. Lähtökohtaisesti viejä tällaisissa tilanteissa pysäyttää erän. Lisäksi tilanteissa, joissa edellytetään eräkohtaisia vientitodistuksia, laitosta valvova eläinlääkäri ei anna vaatimuksia täyttämättömälle erälle vientitodistusta, jolloin se ei pääse määränpäävaltioon. Evira katsoo, että lisäksi Ruokavirastolla olisi syytä olla toimivalta kieltää vientivaatimuksia täyttämättömän erän maastavientiä. Elintarvikelaikiin ehdotettu kieltopykälän (53 §) 1 momentti kuuluu näin: "Valvontaviranomainen voi kieltää elintarvikkeen alkutuotannon, valmistuksen, maahantuonnin, maastaviennin, tukkukaupan ja muun jakelun, tarjoilun tai muun luovutuksen taikka käytön elintarvikkeen valmistuksessa, jos elintarvike tai siitä annetut tiedot, alkutuotantopaikka tai elintarvikehuoneisto tai siellä harjoitettava elintarviketoiminta on sellaista, että se aiheuttaa tai sen voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan vakavaa terveysvaaraa tai terveysvaaraa sellaisen elintarvikemääräysten vastaisuuden takia, jota ei voida poistaa." Kielto on näin ollen mahdollinen, jos kyse on vakavasta terveysvaarasta tai silloinkin jos terveysvaara ei ole vakava, mutta elintarvikemääräysten vastaisuus johtuu syistä, joita ei voi poistaa (lakiehdotuksen perusteluissa on otettu esille lisääineen sallitun määrän pieni ylitys tai torjunta-aineen sallitun enimmäismäärän pieni ylitys, joka on sellainen, että akuutin toksisuuden viitearvo ei ylity).

Evira katsoo, että nimenomaan vientiä koskevan kiellon olisi syytä olla mahdollista myös tilanteissa, joissa elintarvike ei täytä määränpäävaltion asettamia edellytyksiä. EU-lainsäädännön näkökulmasta tällöin ei aina ole kyse vakavasta tai muunlaisesta-kaan terveysvaarasta. Tällaisissa tilanteissa kyseinen tuote-erä useimmiten on vientikiellosta huolimatta mahdollista saattaa markkinoille EU:n alueella. Vientivalvonnan uskottavuuden näkökulmasta tällainen säännös olisi Eviran käsityksen mukaan hyvä olla olemassa. Sanamuotoehdotus: "... se aiheuttaa tai sen voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan vakavaa terveysvaaraa tai terveysvaaraa sellaisen elintarvikemääräysten vastaisuuden takia, jota ei voida poistaa. Ruokavirasto voi lisäksi kieltää elintarvikkeen maastaviennin, jos elintarvike ei täytä määränpäävaltion asettamia vientivaatimuksia."

Evira esittää lisäksi maa- ja metsätalousministeriölle pohdittavaksi, onko lainsäädännössä syytä antaa Tullille toimivaltaa pysäyttää vientierä vai olisiko edellä Ruokavirastolle ehdotettu vientikieltoa koskeva toimivalta riittävä?

60 § Internetsivun sulkeminen

Mahdollisuus määrätä internetsivusto suljettavaksi on tarpeellinen keino, kun havaitaan, että verkkokaupassa myydään terveydelle vaarallista tuotetta tai halutaan puuttua harhaanjohtavaan markkinointiin tai muuhun säännösten noudattamatta jättämiseen. Sulkemismääräys uhkasakkotehosteineen on tarkoituksenmukainen keino silloin, kun sivuston ylläpitäjä eli myynnistä ja markkinoinnista vastaava taho voidaan jäljittää. Määräystä ei kuitenkaan voida kohdistaa vastuulliseen tahoon, jos tätä ei tiedetä eikä pystytä jäljittämään. Tällaisissa tilanteissa valvontaviranomaisen tulisi voida pyynnöstä saada viranomaisapua Internetsivustojen rekisteröinnistä vastaavalta viranomaiselta. Evira toivoo, että elintarvikelaissa otettaisiin huomioon nämä tilanteet, joissa myyntiin ja markkinointiin on voitava puuttua, vaikka vastuullista tahoja ei pystyttäisi jäljittämään. Ministeriössä valmisteilla olevassa siemenlaissa tullaan myös säätämään internetsivujen sulkemisesta. Olisi toivottavaa, että eri maa- ja metsätalousministeriön sektoreilla lainsäädäntö olisi yhdenmukaista, niin tässä kuin muissakin kysymyksissä, ellei poikkeamiselle ole erityisiä perusteita. Se helpottaisi valvontaviranomaisten työtä ja toimijoiden toimintaa. Ministeriön tulisi myös selvittää, miten sulkeminen käytännössä (minkä tahon toimesta jne.) tapahtuu silloin kun sivuista vastaavaa tahoja ei pystytä jäljittämään tai em. taho ei sulkemista toteuta.

61 § Ruokaviraston päätös hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä

Mitä tulee 2 momentin mukaiseen Ruokaviraston käytössä olevaan nk. otto-oikeusmahdollisuuteen, niin otto-oikeuden pitäisi olla mahdollinen muissakin kuin terveysvaaratilanteissa, esimerkiksi silloin kuin kyse on kuluttajien (vakavasta) harhaanjohtamisesta tai aina kun maakunta ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin. Eviran käsityksen mukaan otto-oikeuden käyttäminen tuo virastolle myös oikeuden tarkastuksien tekemiseen yms., mutta tätä voisi olla hyvä selventää perusteluissa.

Maakuntien yhteistyötilanteissa vastuumaakunta pystynee käyttämään hallinnollisia pakkokeinoja kaikkien yhteistyömaakuntien puolesta tulevan maakuntalainsäädännön nojalla. Olisiko tästä hyvä mainita lain perusteluissa?

2 momentin perustelut eivät vastaa ehdotettua pykälätekstiä.

62 § Markkinoinnin kieltäminen

Evira pitää erittäin hyvänä, että myös maakunnilla on toimivalta ryhtyä markkinointia koskeviin hallinnollisiin pakkokeinoihin.

11 luku Maksut

Elintarvikelakiluonnoksen mukaan eläimistä saatavien elintarvikkeiden vierasainevalvontaohjelmasta säädettäisiin seuraavasti: (23 §) Ruokavirasto vastaa yhteistyössä maakuntien kanssa Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämien kansallisten seuranta- ja valvontaohjelmien suunnittelusta ja toteutuksesta (eläinperäisten elintarvikkeiden vierasainevalvonta ja kasvinsuojeluluainejäämiä koskevat valvontatutkimukset) ja (24§) Maakunta vastaa yhteistyössä Ruokaviraston kanssa EU-lainsäädännön

edellyttämien kansallisten seuranta- ja valvontaohjelmien suunnittelusta ja toteuttamisesta.

Vierasainevalvontaohjelman toteuttamisesta säädetään neuvoston direktiivissä 96/23 ja sen maksullisuudesta on säädetty erikseen nykyisessä valvonta-asetuksessa (882/2004, liite IV). Eviran käsityksen mukaan maksullisuus tulee jatkumaan myös uuden valvonta-asetuksen myötä. Kansallisesti maksujen suuruudesta on säädetty MMM:n maksuasetuksessa 1425/2016. Vierasainevalvontaohjelman toteuttamisesta on säädetty tarkemmin MMM:n vierasaineasetuksessa 1/EEO/2007, joka on annettu sekä elintarvikelain että eläinten lääkitsemisestä annetun lain nojalla.

Nykyisen elintarvikelain 30 §:n mukaan Evira suunnittelee, ohjaa, kehittää ja suorittaa valtakunnallisesti elintarvikevalvontaa siten kuin elintarvikelaissa säädetään. Sen lisäksi (1 momentin 3-kohta) Evira vastaa eläimistä saatavien elintarvikkeiden kansallisen vierasainevalvonnan suunnittelusta ja toteutuksesta. Kunnan elintarvikevalvonnan tehtävistä säädetään 33 §:ssä, jonka mukaan kunta avustaa valtion viranomaisia korvausta vastaan eläimistä saatavien elintarvikkeiden kansallisen vierasainevalvontaohjelman toteuttamisessa. Käytännössä tämä toimii niin, että kunta lähettää näytteenotosta aiheutuvista kustannuksista laskun Eviraan, joka maksaa laskun kunnalle. Maksut kirjataan Evirassa vierasainevalvontaohjelman kustannuksiin, jotka aikanaan peritään maksuasetuksen mukaisesti toimijoilta muiden vierasainevalvontaohjelmasta aiheutuneiden kustannusten, kuten analyysikustannusten, mukana.

Jos näytteenotto on kohdistunut eläviin eläimiin tuotantotiloilla, siitä säädetään mm. eläinten lääkitsemislaissa 387/2014 (36 §). Käytännössä tämä on toiminut niin, että aluehallintoviraston läänineläinlääkäri ottaa näytteet itse tai määrää kunnan eläinlääkärin tai valvontaeläinlääkärin ottamaan näytteet ja huolehtii niistä aiheutuvista kustannuksista osana eläinlääkintöhuollon kustannuksia. Nyt lakiluonnoksesta saa sen käsityksen, että ehdotetut valvontamaksut kattaisivat mahdollisten muiden näytteenottojen osalta myös vierasainevalvontaohjelman kustannukset. Vai onko niin, että vierasainevalvontaohjelman maksullisuuden huomioiminen lääkitsemislain 47 §:ssä on riittävä?

67 § Valtion viranomaisten suoritteista perittävät maksut

Evira ehdottaa pohdittavaksi, että viranomaisten tekemä markkinoinnin valvonta olisi toimijalle maksullista. Olisi hyvä pohtia myös kustannusten korvaamista tapauksissa, joissa Ruokavirasto joutuu käyttämään otto-oikeutta ja toimimaan siten maakunnan puolesta. Tulisi myös selvittää, pitääkö Ruokaviraston ja maakuntien välisestä rahaliikenteestä säätää elintarvikelaissa.

68 § Maakunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta perittävä vuosittainen maksu

Evira pitää hyvänä sitä, että valvonnan kustannuksia katetaan valvonnasta perittävillä maksuilla, etenkin, jos maksutulot voidaan kohdistaa sen toiminnan kustannuksiin, mistä ne on peritty. Siltä osin kuin maksuilla ei kateta kustannuksia, ovat ne yhteiskunnan kustannettavia. Evira kannattaa vuosimaksuihin siirtymistä ja vuosimaksujen sitominen yrityksen riskeihin on hyvä asia. Evira ei kuitenkaan pidä hyvänä Eviran tekemän riskiluokituksen kirjaamista lakiin. Riskiluokitus on suositus, se ei ole kattava ja sitä pitää pystyä muuttamaan joustavasti. Lakiehdotukseen kirjattu riskiluokitus perustuu voimassa olevaan elintarvikelakiin, joten se ei myöskään vielä huomioi ehdote-

tun uuden lain mukanaan tuomia muutoksia. Maksuluokkia ei tulisi suoraan sitoa riskiluokkiin, koska se vaarantaa riskiluokituksen aitouden. Maksuluokkia voisi olla vähemmän (4-5) ja niissä jonkinlaiset maksuhaarukat. Maksujen summista säätämisen olisi hyvä tapahtua asetuksella ylimääräisen byrokratian välttämiseksi.

Lainsäädännössä tulisi tarkentaa, mitä maksuja vuosimaksuun voi sisältyä. Riskiluokitukseen nojautuminen sitoo maksun tarkastuksiin, maksuilla tulisi kuitenkin katata myös neuvontaa, ohjeistusta, näytteenottoa, analyysikustannuksia, järjestelmien ylläpitokustannuksia jne. Entä erilaiset valvontaohjelmat, katetaanko ne valtion varoista ja jos katetaan, niin miltä momentilta? Ovatko maitohygieniatarkastukset jatkossakin maksullisia? Entä sisältyykö hyönteisten alkutuotannon valvonta vuosimaksuun?

Evira ehdottaa myös harkittavaksi, että valvontamaksuista vapautettaisiin hyväntekeväisyysjärjestöt, jotka eivät peri vastinetta jakamastaan ruoasta ja jotka ovat säännöllisen valvonnan piirissä.

Jos toiminta ei jatku koko vuotta, maksun palauttamisen tulisi perustua toimintakausiin, ei päiviin. Selkeintä olisi, jos osan vuotta toimivat yritykset (esim. kausitoimijat) maksaisivat puolet vuosimaksusta.

69 § Maakunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta perittävät muut maksut

Pykälän 1 momenttiin tulisi lisätä maksullisiksi suoritteiksi valvontaohjelmat, ja viranomaistodistukset (uusi kohta 7). Eivätkö kohdassa 4 olevat maksut sisälly kohtaan 2? 2 momentissa pitäisi puhua Lapin maakunnasta.

Mistä varoista 4 momentissa tarkoitettu valtion maksama korvaus maakunnille maksettaisiin? Perusteluissa ei ole todettu mitään ko. momentista. Säännöksen muotoiluun kannattaa kiinnittää huomiota, ettei tämä johda Ruokaviraston liian laajan maksuvelvollisuuteen.

69 §:n 1 momentin 6 -kohdassa on todettu, että maakunta perii toimijalta maksun Euroopan unionin ulkopuolelle elintarvikkeita vievien elintarvikealan toimijoiden 48 §:ssä tarkoitettua valvonnasta. Evira on lisäksi ehdottanut erillistä pykälää, jossa säädettäisiin vientitodistusten antamista koskevasta toimivallasta (muut kuin eläintautilain mukaiset todistukset). Jos tällainen vientitodistuksia koskeva säännös lisätään elintarvikelakiin, asia on huomioitava myös tässä maksuja koskevassa lainkohdassa.

12 luku Muutoksenhaku

74 § Muutoksenhaku lihantarkastuspäätökseen

Eviralla ei ole kommenttia lihantarkastuspäätöstä koskevaan muutoksenhakupykälään, mutta lihantarkastuspäätösten osalta Evira toteaa, että lakiluonnoksessa ei ole nykyisen lain 43 a §:n mukaisia lihantarkastuspäätöstä koskevia säännöksiä. Sellaiset pitäisi olla, jotta lihantarkastuspäätökseen ei jouduta kaikilta osin soveltamaan hallintolain muotovaatimuksia.

13 luku Rangaistussäännökset

Evira toteaa, että elintarvikerikoksia koskevia rikoslain rangaistusasteikoita tulisi mitä pikimmin tarkistaa. Esimerkiksi rikoslain ympäristörikoksia koskevia säännöksiä on aivan viime vuosina uudistettu, mikä näkyy rangaistusasteikkojen tiukentumisena ja tunnusmerkistöjen päivittämisenä nykypäivän vaatimuksia vastaaviksi. Rikoslaisissa olevan terveysrikoksen tunnusmerkistö on monilta osin puutteellinen ja rangaistusmaksimi on pahasti epäsuhtainen moniin muihin rikosnimikkeisiin verrattuna. Myös elintarvikerikkomuksen minimirangaistuksen koventaminen olisi perusteltua – terveys- ja elintarviketurvallisuusrikkomus on hyvin samantyyppisenä kriminalisointina rikoslain puolella vankeusrangaistusuhana vuoksi.

Nykyisen elintarvikelain perusteluissa on esimerkinomaisesti selostettu tilanteita, joissa lainsäätäjän näkemyksen mukaan täytyisi terveysrikoksen tai elintarvikerikkomuksen tunnusmerkistö. Vastaavanlaisia esimerkkejä tulisi lisätä myös lausuttavana olevaan elintarvikelakiluonnokseen, jotta rikosprosessin viranomaisilla olisi käytännössä mahdollisuus peilata käsiteltävänä olevaa tapausta lain perusteluissa kuvailtuihin esimerkkeihin. Elintarvikelainsäädäntö on rikosprosessin viranomaisille toistaiseksi melko vierasta lainsäädäntöä ja sen tulkitsemista helpottaisi ratkaisevasti elintarvikelain perustelujen täydentäminen käytännön esimerkeillä.

Myös yhteisöosaston käyttöalan laajentaminen muihin elintarvikesektorilla tehtäviin rikoksiin olisi perusteltua. Elintarvikealan rikokset tehdään yleensä aina elinkeinotoiminnan yhteydessä, minkä vuoksi yhteisöosaston käyttöalan laajentamista esimerkiksi terveysrikoksen seuraamusvalikoimaan tulisi selvittää.

Ruokavirastolle olisi perusteltua säätää asianomistaja-asema elintarvikesektorin rikoksiin liittyen. Tämä takaisi esimerkiksi sen, että poliisi kirjaisi Ruokaviraston oman järjestelmänsä tietoihin. Näiden järjestelmän tietojen perusteella poliisi lähettää tiedon esitutkinnan etenemisestä ja päättämisestä asianomistajille. Nykyisin elintarvikevalvontaviranomaiset saavat kovin vaihtelevasti tietoa esitutkintaan saattamiensa tapausten etenemisestä. Asianomistaja-aseman myötä Ruokavirastolle tulisi myös valitusoikeus.

Evira ehdottaa 78 §:n luetteloon joitakin uusia rangaistaviksi säädettäviä kohtia. Esimerkiksi elintarvikelainsäädännön edellyttämien jäljitettävyyss- ja kirjanpito vaatimuksia koskevien säännösten rikkomisen tulisi kriminalisoida. Elintarvikerikkomussäännökseen tulisi lisätä myös liikkuvasta huoneistoista tiedottamisen laiminlyönti. Näin varsinkin, jos elintarvikelainsäädäntöön ei saada säännöstä hallinnollisesta seuraamusmaksusta. Kuten Evira on jo aiemmin todennut lausuntopalveluun antamissaan kommentteissa, Evira monien muiden tahojen tavoin kannattaa hallinnollisen seuraamusmaksun käyttöönottoa tällä sektorilla. Pakkokeinomenettely uhkasakkoineen on usein kovin hidas ja byrokraattinen reitti ja hallinnollinen seuraamusmaksu lisäisi huomattavasti valvonnan vaikuttavuutta, mikä on kuluttajien, toimijoiden ja valvontaviranomaisten intressissä.

Asianomistaja-aseman lisäksi Ruokaviraston tehtäväksi olisi hyvä antaa myös selkeä asiantuntijatehtävä rikosprosessissa. Ruokavirastolla voisi olla työsuojeluviranomaisen tapaan oikeus tulla kuulluksi ennen poliisin tai syyttäjän asiassa tekemää ratkaisua. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että tapauksissa, joissa viranomainen olisi

tehnyt asiassa rikosilmoituksen, ei tutkintaa saisi jättää tekemättä, ennen kuin asiantuntijaviranomaista on kuultu.

Myös viranomaisen harkintavaltaa esitutkintapyynnön tekemisessä pitäisi rajoittaa.

14 luku Erinäiset säännökset

82 § Rekisterit

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että Ruokavirasto pitäisi valvonnan ohjausta ja kehittämistä sekä suorittamaansa valvontaa varten valtakunnallista rekisteriä 82 §:n 1 momentin 1-8 -kohdissa luetelluista asioista. Evira esittää, että sen sijaan, että Ruokavirasto määrittäisi laissa valtakunnalliseksi rekisterinpitäjäksi, pykälässä säädettäisiin tiettyjen asiakokonaisuuksien osalta yhteisrekisterin pitämisestä. Tämä tarkoittaisi, että Ruokavirasto ja maakunnat oman toimialueensa osalta yhdessä säädettäisiin yhteisrekisterinpitäjiksi.

Yhteisrekisterinpitäjistä säädetään EU:n yleisen tietosuojasetuksen 26 artiklassa. Artiklan 1 kohdan mukaan, jos vähintään kaksi rekisterinpitäjää määrittää yhdessä käsittelyn tarkoitukset ja keinot, ne ovat yhteisrekisterinpitäjiä. Artiklan mukaan yhteisrekisterinpitäjät voivat määrittää keskinäisellä järjestelyllä läpinäkyvällä tavalla kunkin vastuualueen tässä asetuksessa vahvistettujen velvoitteiden noudattamiseksi, erityisesti rekisteröityjen oikeuksien käytön ja 13 ja 14 artiklan mukaisten tietojen toimittamista koskevien tehtäviensä osalta.

Yleisen tietosuojasetuksen 24 artiklassa säädetään puolestaan rekisterinpitäjän vastuusta. Tämän lisäksi rekisterinpitäjälle kuuluu asetuksen mukaan useita erilaisia rekisteröidyn oikeuksien toteuttamiseen velvoittavia tehtäviä. Tarkoituksenmukaisinta on edellä esitetyiltä osin säätää nämä tehtävät Ruokaviraston ja maakuntien yhteisiksi tehtäviksi.

Evira huomauttaa, että ehdotetun elintarvikelain 8-13 §:n mukainen toimivaltainen viranomainen sekä käytännön valvontatyötä tekevä viranomainen on pääasiassa maakunta. Jos Ruokavirasto yksin säädettäisiin rekisterinpitäjäksi, säännöksen voitaisiin katsoa olevan ristiriidassa EU:n yleisen tietosuojasetuksen kanssa. Suurin osa rekisteriin ehdotetun 83 §:n mukaisesti tallennetuista tiedoista olisi maakuntien keräämää tai tiedot olisivat peräisin maakuntien tekemistä tarkastuksista, joten rekisteritietojen käsittelyn tarkoitusta ja rekisterinpidon oikeutusta ei voitaisi määrittää yksinomaan Ruokaviraston tarpeiden pohjalta. Tätä taustaa vasten Evira katsoo epätaroituksenmukaiseksi, että rekisterinpitäjälle yleisen tietosuojasetuksen mukaan kuuluvat velvollisuudet ja vastuut, erityisesti rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttamiseen liittyvät tehtävät säädettäisiin yksinomaan Ruokaviraston tehtäviksi. Yhteisrekisteri helpottaisi myös rekisteröidyn näkökulmasta yleisen tietosuojasetuksen 15–22 artiklan mukaisten rekisteröidyn oikeuksien käyttämistä ja se olisi lisäksi hyvään hallintoon sisältyvän palveluperiaatteen mukainen tapa järjestää rekisterinpito. Edellä esitetty vaikuttaisi myös ehdotetun 42 §:n mukaiseen säädökseen valvontaviranomaisen ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuudesta. Pykälän toisen momentin mukaan valvontaviranomaisen olisi ilmoitettava Ruokavirastolle sen 83 §:n nojalla ylläpitämiin

rekistereihin tarvitsemat tiedot. Yhteisrekisterinpidon myötä tällaisesta velvollisuudesta ei tarvitsisi säätää erikseen.

Puolestaan 30 ja 31 §:ssä tarkoitettujen virallisten laboratorioiden ja nimettyjen oma-valvontalaboratorioiden, 20 §:n 1 momentissa tarkoitettujen hygieniapassitestaajien sekä testaajien järjestämiin hygieniapassitesteihin osallistuneiden henkilöiden, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen III jakson IV luvun I mukaisen metsästäjien terveys- ja hygieniakoulutuksen suorittaneiden koulutettujen henkilöiden, 50 §:ssä tarkoitettujen sikojen valvottujen pito-olosuhteiden vaatimusten täyttymisen sekä 45 §:ssä ja 34 §:n 4 momentissa tarkoitettujen ruokamyrkytystapausten selvittämiseen sekä zoonoosien seurantaan ja valvontaan liittyvien ilmoitusten osalta rekisterinpito voisi kuulua yksinomaan Ruokavirastolle. Tämä olisi perusteltua, koska kyseiset tiedot ovat tarkoituksenmukaisia pääasiassa vain Ruokaviraston suorittaman valvonnan ja Ruokavirastolle säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi.

Kyseisen 82 §:n osalta Evira esittää, että elintarvikelakiehdotusta tarkastellaan kauttaaltaan mahdollisten muidenkin valvonnassa muodostuvien Ruokaviraston rekistereiden osalta. Rekisterinpitoa ei ole nimenomaisesti ehdotettu säädettäväksi esimerkiksi elintarvikelain 49 §:n mukaisien kansallisten laatu järjestelmien, 51 §:n mukaisten nimisuojuotteiden eikä 7 luvun elintarvikkeiden vientiin liittyvien viranomaistehtävien osalta.

Ruokaviraston ja maakuntien yhteisrekisterinpitämisen lisäksi Evira esittää rekisteripykälään otettavaksi säännöksen rekistereihin liittyvien tietojärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä. Ruokavirasto voitaisiin säätää tietojärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä vastuulliseksi viranomaiseksi.

Evira esittää, että ehdotettuun pykälään otettaisiin lisäksi viittaus yleiseen tietosuojasetukseen, jonka säännökset tulevat sovellettavaksi joka tapauksessa kaikissa henkilötietojen käsittelyyn liittyvissä toimissa. Lakiesityksen perusteluissa olisi lisäksi tarpeen selvittää, millä tavoin yleisen tietosuojasetuksen mukaisia säännöksiä erityisesti Ruokaviraston ja maakuntien välisen vastuunjaon osalta käytännössä tulisi soveltaa ja miten käytännön tasolla olisi huomioitava juridinen ero rekisterin pitämisen ja rekistereihin liittyvän tietojärjestelmän ylläpidon välillä.

Jos Ruokavirasto ja maakunnat säädettäisiin EU:n yleisen tietosuojasetuksen 26 artiklan mukaiseksi yhteisrekisterin pitäjiksi, kuten lausunnossa myöhemmin ehdotetaan (82 §), 42 §:ssä ei tarvitsisi erikseen säätää valvontaviranomaisen tiedonantovelvollisuudesta koskien rekistereihin merkittäviä tietoja.

83 § Rekistereihin merkittävät tiedot

83 §:n osalta Evira esittää, ettei rekistereihin merkittäviä tietoja listattaisi pykälän momenteissa tyhjentävästi. Tyhjentävä listaus voi aiheuttaa monenlaisia myöhempiä tulkintaongelmia. Pykälässä voitaisiin kertoa tiedoista, joiden tulee *muun muassa* sisältyä rekistereihin. Esitystapa varaisi mahdollisuuden merkitä tietoja rekistereihin joustavammin, valvonnan tarpeet huomioon ottaen.

Lakiesityksen mukaisesti rekisteritietoja ei enää katsottaisi valvonnan kannalta tarpeelliseksi kolmen vuoden kuluessa siitä, kun toimija on ilmoittanut valvontaviranomaiselle toimintansa lopettamisesta. Rekisteritietojen säilyttämisaikaa ja tietojen poistamisen osalta Evira pitää tärkeänä, että kyseinen momentti on tarkasti harkittu kaikista valvonnan näkökulmista. Lisäksi Evira näkee tarpeelliseksi, että esityksen perusteluissa otetaan huomioon myös mahdollinen tietojen toissijaisen käyttötarkoituksen toteuttaminen.

Lisäksi henkilöiden tunnistetietojen suojaamisen näkökulmasta säännöksessä tulisi myös todeta, että tietojen välittämisen tulee tapahtua turvallisesti. Tietojen välitystä ei ole syytä sitoa tiukasti tiettyyn tiedonvälitysvälineeseen, jotta laki on mahdollisimman teknologianeutraali.

Kontaktimateriaalit

On erittäin hyvä, että kontaktimateriaalit on huomioitu nykyainsäädäntöä paremmin, koska tämä selkeyttää toimijoita koskevia vaatimuksia ja kontaktimateriaalitoiminnan valvontaa ja edesauttaa siten toimijoiden yhdenmukaista ja tasapuolista valvontaa koko maassa. Joihinkin lakiluonnoksen kohtiin olisi kuitenkin syytä tehdä tarkennuksia/lisäyksiä koskien kontaktimateriaaleja, kontaktimateriaalitoimintaa tai kontaktimateriaalitoimijaa. Nämä ehdotukset on listattu alla olevaan luetteloon:

4§ Määritelmät

"Kontaktimateriaalialan toimija" tulisi muuttua "kontaktimateriaalitoimijaksi" kohdassa 19.

5§ Elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja koskevat erityiset vaatimukset

Tekstiä tulisi tarkentaa. Kontaktimateriaalisäädöksissä vaatimukset kontaktimateriaaleille on asetettu siten, että säädellään kontaktimateriaalien vaikutuksia elintarvikkeeseen ja sitä kautta ihmiseen eli ne vaikuttavat aina ihmiseen elintarvikkeen kautta. Lisäksi luonnostekstissä ei ole huomioitu kuluttajan harhaanjohtamista kontaktimateriaalien pakkausmerkinnöillä, mikä on yksi kontaktimateriaaleille asetettu vaatimus samoin kuin elintarvikkeillakin. Teksti voitaisiin muuttaa seuraavaan muotoon: "Elintarvikekontaktimateriaaleista ei saa siirtyä niiden ainesosia tavallisissa tai ennakoitavissa käyttöolosuhteissa sellaisia määriä, jotka voisivat vaarantaa ihmisten terveyden, aiheuttaa sopimattomia muutoksia elintarvikkeen koostumukseen tai heikentää elintarvikkeiden aistinvaraisia ominaisuuksia. Kontaktimateriaalien merkinnät, maiononta ja esillepano eivät saa johtaa kuluttajaa harhaan." Tämä vastaisi kehysasetuksen 1935/2004 3 artiklan mukaisia kontaktimateriaaleille asetettuja yleisiä vaatimuksia.

5 pykälän kohtaan 6 tulisi lisätä myös kontaktimateriaalien merkinnät eli teksti olisi esim. "elintarvikekontaktimateriaaleista, niiden merkinnöistä, käytöstä ja puhtausvaatimuksista"

13 § Kontaktimateriaalitoiminta

Pykälään 13 tulisi lisätä vaatimus ilmoittaa toiminnan keskeyttämisestä tai lopettamisesta, esim.: ”Toiminnan keskeyttämisestä tai lopettamisesta on viivytyksettä ilmoitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.” Lisäksi tulisi säätää ilmoitusten vastaanottamisesta ja tietojen rekisteröinnistä yhdenmukaisesti kuin esim. elintarvikehuoneistoilmoitusten kohdalla säädetään.

14 § Jäljitettävyys

Kontaktimateriaalien jäljitettävydestä on säädetty EU-asetuksen 1935/2004 17 artiklassa. Myös tämä säännös tulisi mainita EU-asetus 178/2002 18 artiklan tavoin.

15§ Omavalvonta

Kontaktimateriaalitoiminnan omavalvonnasta on säädetty erikseen EU-asetuksessa 2023/2006. Kansallisessa laissa olisi hyvä viitata tuohon säädökseen, koska sieltä tulee mm. erityiset vaatimukset painovärien set-off ilmiön estämiseen tähtäävistä toimenpiteistä sekä kierrätysmuoviprosessien tuomista lisävaatimuksista omavalvonnalle.

33 § Kansalliset vertailulaboratoriot

Kontaktimateriaalinäytteitä tutkivat Suomessa vain harvat viralliset laboratoriot. Pitäisikö huomioida jotenkin, että jos kontaktimateriaalitutkimusta ei ole mahdollista teetää virallisessa laboratoriossa tai vertailulaboratoriossa, niin silloin voitaisiin käyttää muuta luotettavaa laboratoriota joko kotimaassa tai ulkomailla?

69 § Maakunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta perittävät muut maksut

Kontaktimateriaalit on huomioitu 1 momentin päälauseessa, mutta ei numeroidussa luettelossa. Yhtenäisyyden vuoksi ja sen vuoksi, että myös kontaktimateriaalitoiminnasta tehdyn ilmoituksen käsittelystä voitaisiin periä maksu, tulisi kohtaan 1) tulisi lisätä myös pykälä 13§ eli kontaktimateriaalitoiminnasta ilmoittaminen.

78§ Rangaistussäännökset

Sellaisen kontaktimateriaalin, joka ei täytä EU-asetuksen 1935/2004 3 artiklan vaatimuksia, tahallinen tai huolimattomuudesta tapahtuva valmistaminen ja maahantuonti, pitäisi lisätä rangaistaviin tekoihin joko omana kohtanaan tai lisättynä kohtaan 1. Kontaktimateriaalien jakelun voisi jättää rangaistussäännöksen ulkopuolelle, koska valmistajalla ja maahantuojalla on suurin vastuu siitä, että kontaktimateriaali on turvallinen ja muuten vaatimustenmukainen ja toisaalta kaikki jakelussa olevat kontaktimateriaalit ovat markkinoilla joko valmistajan tai maahantuojan toimesta.

Elintarvikelainsäädännön joustavuus

Maa- ja metsätalousministeriön osaltaan rahoittamassa Eviran ja Helsingin Yliopiston hankkeessa ”Elintarvikelainsäädännön joustavuuden mahdollisuudet” selvitettiin kyselyillä ja laitospöytäkirjoilla elintarvikelainsäädännön vaatimusten joustavaa soveltamista Suomessa. Elintarvikelainsäädännön joustojen hyödyntäminen voi parantaa yri-

Elintarviketurvallisuusvirasto
Elintarviketurvallisuusosasto

Pvm/Datum/Date
3.9.2018

Dnro/Dnr/DNo
Evira/3552/0004/2018

tyksen toimintaedellytyksiä, jos toiminnan kustannuksia voidaan vähentää, toimintamahdollisuuksia lisätä tai tuotevalikoimaa laajentaa.

Hankkeen tulosten mukaan kävi ilmi mm. että Suomessa voitaisiin huomioida nykyistä selkeämmin suomalaisten perinteisten elintarvikkeiden ja niiden valmistusmenetelmien erityisasema ja näitä yrityksiä koskeviin vaatimuksiin voitaisiin mahdollisesti soveltaa laajemmin elintarvikelainsäädännön joustavuutta.

Evira esittää, että maa- ja metsätalousministeriö harkitsisi elintarvikelain muutoksen yhteydessä, tarvitaanko kansallista sääntelyä komission asetuksen (EY) N:o 2074/2005 7 artiklan soveltamisessa.

Suomessa ei ole määritelty, mitä ovat komission asetuksen (EY) N:o 2074/2005 7 artiklan tarkoittamat ”ominaisuuksiltaan perinteiset elintarvikkeet eli mitkä suomalaiset elintarvikkeet tunnetaan perinteisinä tuotteina, valmistetaan perinteisten tuotantomenetelmien mukaisesti tai on suojattu lainsäädännöllä. Suomessa ei ole myöskään määritelty, mitä tarkoittaa ominaisuuksiltaan perinteisen elintarvikkeen suojaaminen kansallisesi tai kuka on asetuksen 2074/2005, artiklan 7 kohdassa 2 tarkoitettu poikkeuksia myöntävä viranomainen. Evira esittää myös harkittavaksi, voitaisiinko mainittu toimivalta myöntää poikkeuksia siirtää Ruokaviraston tai joissakin tapauksissa myös paikallisten valvontaviranomaisten tehtäväksi säätämällä asiasta kansallisessa elintarvikelainsäädännössä.

Tekniset kommentit

4 § 1 momentti:

1) elintarvikelainsäädäntöä koskevista yleisistä periaatteista ja vaatimuksista, Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen perustamisesta sekä elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvistä menettelyistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 2 artiklassa ja 3 artiklan 3, 7, 8, 15, 16 ja 18 kohdassa olevia *elintarvikkeen, elintarvikealan toimijan, markkinoille saattamisen, vähittäiskaupan, jäljitettävyyden, elintarvikkeen tuotanto-, jalostus- ja jakeluvaiheen ja lopullisen kuluttajan* määritelmiä; → ehdotetaan esitetyn järjestyksen muuttamista muotoon ... *vähittäiskaupan, markkinoille saattamisen* ..., jotta järjestys olisi sama kuin numeroilla 7 ja 8 asetuksessa 178/2002.

3) ... liitteen I kohdassa 1.15 olevaa luonnonvaraisen riistan määritelmää; pitäisi olla viittaus kohtaan 1.5.; 3-kohdassa viitataan myös asetuksen 853/2004 liitteen kolme määritelmiin; liite III käsittelee eläinperäisten elintarvikkeiden tuotannolle asetettuja erityisvaatimuksia ja liitteen mahdollisesti sisältämät määritelmät tulisi luetella tässä kohtaa tarkemmin, jotta ne olisi mahdollista helposti löytää.

8 §: Perustelujen viidennessä kappaleessa puhutaan viranomaiselle ilmoitetuista elintarvikehuoneistoista.

11 § 2 momentin toisesta viittauksesta asetukseen 853/2004 puuttuu artikla. Tarkoitus on varmaankin viitata 1 artiklan 5 kohdan b(ii) alakohtaan.

42 § 2 momentti: pitäisi viitata 82 §:ään, ei 83 §:ään.

Elintarviketurvallisuusvirasto
Elintarviketurvallisuusosasto

Pvm/Datum/Date
3.9.2018

Dnro/Dnr/DNo
Evira/3552/0004/2018

45§: Tartuntatautilain säädösnumero on 1227/2016.

61 §: 1 momentin perusteluissa puhutaan kunnista, vaikka pitäisi puhua maakunnista.

67 § 2 momentti 1 -kohta: mainitaan liite VI, pitäisi olla liite IV.

82 §:n 1 momentti 4 -kohta: viitataan virheellisesti kaksi kertaa 9 §:n 1 momenttiin, pitäisi olla 20 §:n 1 momentti.

osastonjohtajan sijaisena
yksikönjohtaja

Arja Kaiponen

lakimies

Kirsi Hannula